

SOONVA

Pukusuunnittelu nukketeatteriesitykseen

Tytti Nieminen
2016

Tiivistelmä

Opinnäytetyön tavoitteena oli suunnitella ja valmistaa puvut Sedna-nimiseen nukketeatteriesitykseen. Inuittimytologiin perustuvan esityksen toteutukseen kuului vedenalaista nuketusta ja elävää musiikkia. Esitys on Turun ammattikorkeakoulun nukketeatteriopin opinnäytetyö. Esityksen on käsikirjoittanut ja ohjannut Aati Saarva. Opinnäytetyö tarjoaa yhden matkan teatteriesityksen valmistuksen kulisseihin pukusuunnittelijan silmin katsottuna.

Henkilökohtaisena tavoitteena oli kehittyä suunnittelijana, löytää rohkeutta ja itseluottamusta omaan tekemiseen. Tavoitteenani oli löytää ratkaisuja, jotka sopivat juuri tämän esityksen puvustukseen.

Opinnäytetyön tausta käsittelee yleisesti inuittien historiaa ja kulttuuria, nukketeatteria ja Sednan-hahmon tarinaa. Työssä tutkittiin inuittien pukeutumistyyliä ja etsittiin niistä inspiraatiota pukusuunnittelun toteutukseen. Lisäksi tutkittiin ja havainnointiin taiteellisen työn prosessia. Tutkimusmenetelminä käytettiin dokumenttiaineiston analysointia, havainnointia sekä hiljaista tietoa. Luonnoskirjaa käytettiin päiväkirjamaisena muistiinpanovälineenä.

Kuvakollaasit ja pukuluonnokset johdattavat inuittien pukeutumistyylien saloihin. Niiden pohjalta valittiin tuleviin pukuihin sopivia teemoja, muotoja ja yksityiskohtia. Harjoitusten seuraaminen toi tietoa puvustukseen liittyvistä tarpeista. Sovitusten ja kokeilujen kautta päästiin lähemmäs valmiita pukuja, jotka muokkaantuivat koko harjoituskauden ajan.

Työn tuloksena on valmis puvustus, joka on saanut inspiraationsa inuittien pukeutumistyyleistä, toimii ympäristössään teatterin lavalla, vastaa ohjaajan toiveita ja miellyttää myös käyttäjiään. Puvustus on osa esityksen visuaalista kokonaisuutta, joka saattaa katsojan oikeaan aikaan, paikkaan ja tunnelmaan. Lisäksi tuloksena on pohdintoja ja havaintoja taiteellisesta suunnitteluprosessista.

Abstract

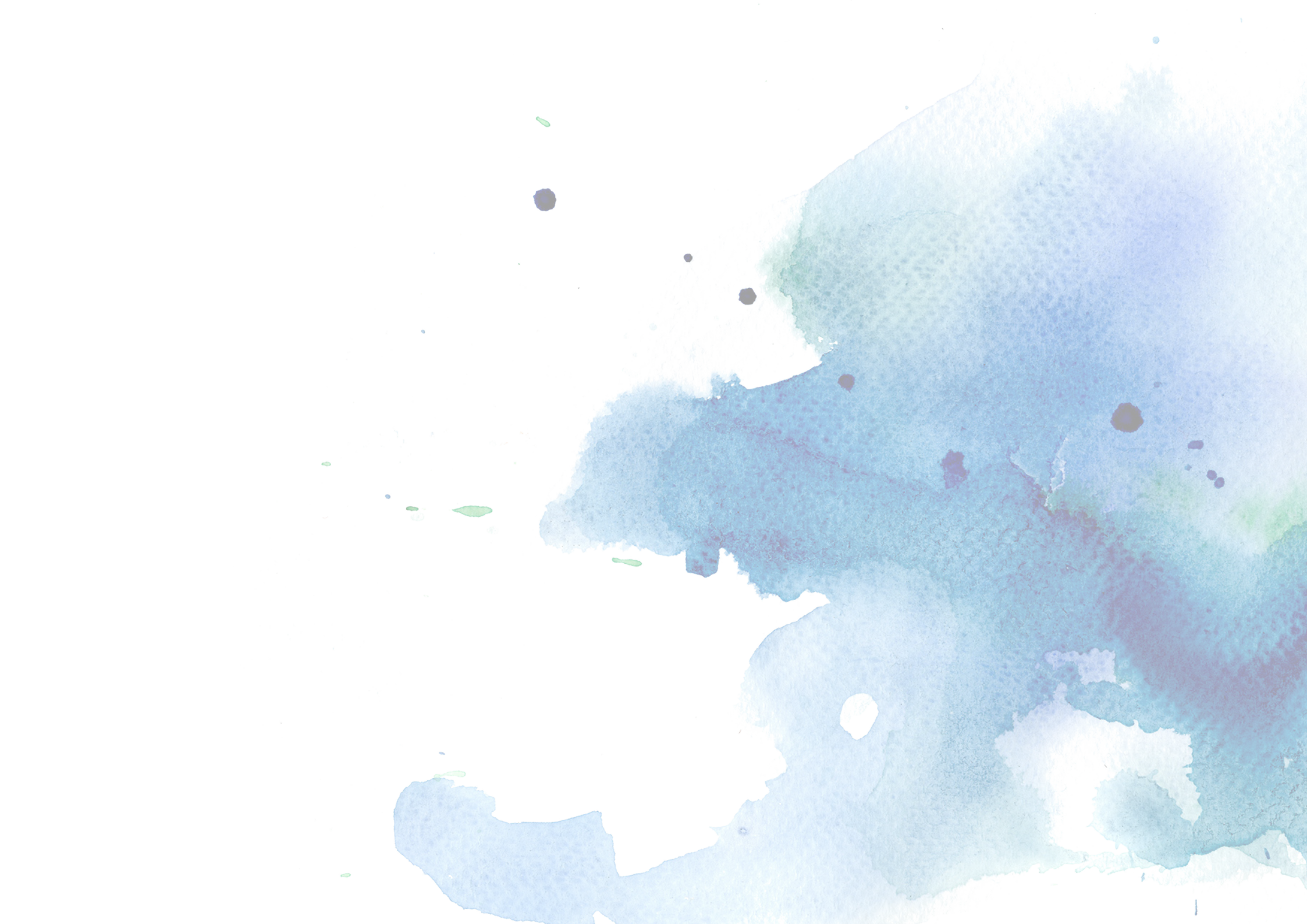
The objective of this thesis work was to design and produce costumes for a puppet theater performance called Sedna. The performance is based on Inuit mythology and it includes underwater puppetry and live music. The performance is a thesis of Turku University of Applied Sciences Puppet Theatre studies. The writer and director of the performance is Aati Saarva. The thesis offers a journey behind the scenes seen through costume designer's eyes.

The personal objective was to develop as a designer, find courage and self-confidence in work. The goal is to find solutions that are right for the costumes.

The introduction of the thesis discusses the author's work history and how the subject was selected. The background presents generally Inuit history and culture, puppet theatre and the story of Sedna. The thesis studies Inuit clothing styles and searches for the inspiration for the costume design. Document analysis, observation and tacit knowledge were used as research methods. Sketchbook was used as a "diary" to record notes.

Collages and costume sketches lead to the secrets of the Inuit styles. On the basis of the images suitable themes, shapes and details were selected. The practices of the performance gave more information about the costumes. Through the fittings and experiments the finished costumes was found.

The finished costumes are presented at the end of the thesis work. The results of the design process is also presented.

Sisältö

1 Johdanto	11	5 Kuvista ideoiksi	23
2 Tausta	12	5.1 Suunnittelun lähtökohdat	23
2.1 Inuitti	12	5.2 Ensimmäiset kuvakollaasit ja luonnokset	25
2.2 Inuittitarinat ja uskomukset	12	5.3 Ideoiden jatkokehittäminen	30
2.3 Sedna-jumalatar, Merenhenki	13	6 Ideoista puvuiksi	32
2.4 Sedna-nukketeatteriesitys	15	6.1 Harjoitukset, pukuluonnokset ja pukuluonnokset	32
2.5 Nukketeatteri	15	6.2 Hahmot	36
3 Tavoitteet	16	6.3 Lisätyöt	41
3.1 Tutkimuskysymykset	17	7 Valmis esitys	42
3.2 Viitekehys	18	7.1 Valokuvia valmiista esityksestä ja pukujen arviointi	43
3.3 Prosessikaavio	18	7.2 Vastaukset tutkimuskysymyksiin	48
4 Tiedonhankinta	20	8 Pohdinta	50
4.1 Dokumenttiaineisto ja sen analysointi	21	Lähteet	52
4.2 Havainnointi	21	Kollaasilähteet	52
4.3 Hiljainen tieto	21		
4.4 Luonnoskirja	21		

Liitteet	
Liite 1. Kohtausluettelo.	54
Liite 2. Käsihjelma.	55
Liite 3. Lehtijuttu.	56
Liite 4. Kiitos ja kumarrus.	57
Kuvat	
Kuva 1. Meren alla.	13
Kuva 2. Meren pinnalla.	14
Kuva 3. Viitekehys.	18
Kuva 4. Prosessikaavio.	18
Kuva 5. Julistekuva. Kuva Jessica Kangasniemi.	19
Kuva 6. Mind map.	24
Kuva 7. Kollaasi 1.	26
Kuva 8. Kollaasi 2.	26
Kuva 9. Kollaasi 3.	27
Kuva 10. Kollaasi 4.	27
Kuva 11. Kollaasi 5.	28
Kuva 12. Kollaasi 6.	28
Kuva 13. Kollaasi 7.	29
Kuva 14. Kollaasi 8.	29
Kuva 15. Luonnos 1.	30
Kuva 16. Luonnos 2.	30
Kuva 17. Muistiinpanoja luonnoskirjasta.	31
Kuva 18. Harjoitustunnelmia.	33
Kuva 19. Pukuluonnokset. Shamaani, Shamaanin avustaja, kalastajat, muusikot.	34
Kuva 20. Pukujen testausta.	35
Kuva 21. Palaveri.	35
Kuva 22. Shamaanin puku valmistusvaiheittain.	36
Kuva 23. Shamaanin avustajan puku valmistusvaiheittain.	37
Kuva 24. Kalastajien puvut valmistusvaiheittain.	38
Kuva 25. Muusikoiden puvut valmistusvaiheittain.	39
Kuva 26. Esiintyjät valmiissa puvuissa.	40
Kuva 27. Naamio. Kuva Sonja Vainionpää.	41
Kuvat 28. Esityskuvat. Kuvat Sonja Vainionpää.	43-47
Kuva 29. Kalegi. Kuva Sonja Vainionpää.	49

Käytetty sanasto

Asu	Vaatetuksen, asusteiden, korujen, ym. muodostama kokonaisuus. Esim. Ulkoiluun sopiva asu, Piispan asuun kuuluva risti. Sade- ja suruasu. (Kielitoimiston sanakirja 2016.)
Hahmo	Tavallisesti henkilöstä. Romaanin, näytelmän tms. henkilöistä tai olennoista esim. suosittu sarjakuvahahmo, Seisemän veljeksen henkilöahmot. (Kielitoimiston sanakirja 2016.)
Nukettaja	Nukeilla näyttelijä. (Lintunen 2009, 13.) Nukkenäyttelijä. (Kielitoimiston sanakirja 2016.)
Nukettaa	Nukeilla näyttelemine. Nukeilla esittämisestä voidaan käyttää ilmauksia manipuloida tai animoida nukkea tai operoida nukella. (Lintunen 2009, 13)
Puku	Kokonaisuuden muodostava yhden tai useamman vaatekappaleen käsittävä vaatetuksen osa. Esim. Miesten puku -takki, housut (ja liivit). (Kielitoimiston sanakirja 2016.)
Rooli	(Näyttelijän) osa. Esim. Elokuvarooli, sankarirooli, näytellä jotakin roolia, Nummisuutarien Esko oli hänen paras roolinsa (Kielitoimiston sanakirja 2016.)
Roolitus	Roolittaminen: sen tulos. Näytelmän onnistunut roolitus. Viestijoukkueen roolitus suoritusjärjestys kilpailussa. (Kielitoimiston sanakirja 2016.)
Vaate	Yksittäinen pukine, vaatekappale. Esim. Mieluinen vaate. Vaate, joka on ohutta puuvillaa. (Kielitoimiston sanakirja 2016.)

SEONVA

Johdanto

Tammikuun pimeyteen sain sähköpostia Swazimaasta. Opiskelutoverini Sari oli siellä suorittamassa työharjoittelua ja tutustunut samalla Turussa nukketatteria opiskelemaan Aati Saarvaan. Aati etsi opinnäytetyöesitykseensä puvustajaa, ja Sari vinkkasi tästä minulle. Nukketatteriesityksen puvustaminen kuulosti mielenkiintoiselta, mutta vasta harkinnan jälkeen päätin ottaa tehtävän hoitaakseni.

Saarva oli kirjoittanut esityksen inuittitarinoiden pohjalta ja hänen ajatukseenaan oli käyttää vedenalaista nukettamista. Se oli mielestäni erityisen kiinnostavaa. Halusin olla mukana näkemässä, miten se toimii käytännössä. Vaikka olen ollut mukana monessa teatteriprojektissa, oli veden ja nukkien yhdistäminen minulle uutta. Olen myös itse rakentanut nukkeja muutamaan esitykseen, ja niiden rakentamisen seuraaminen olisi myös kiinnostavaa. Pidin uudenaikaisesta lähestymisestä nukketatteriin. Inuittitarinoista saati Sedna-nimisestä hahmosta en tiennyt mitään. Päätin tehdä työstä lopulta myös opinnäytetyöni.

On aina yhtä jännittävää nähdä, miten tekstistä saadaan aikaiseksi näkyvä esitys. Prosessi, jossa ensimmäisistä ideoista siirrytään harjoituksiin ja siellä erehdyksien ja oivallusten kautta päästään vähitellen lähemmäs yhtenäistä kokonaisuutta, on jotain mystistä. Jokaisen esityksen prosessi on erilainen, joskus vaikea, joskus helppo, muttei se välttämättä kerro mitään lopputuloksesta. Katsoja pääsee osaksi vasta lopullista tuotosta, eikä tiedä sen syntyprosessista mitään tai vain hyvin vähän.

Tässä opinnäytetyössä näytän yhden suunnitteluprosessin. Näytän matkan ensimmäisistä ideoista lopulliseen tuotokseen ja yritän valottaa sitä, mitä kaikkea päässäni liikkuu työtä tehdessäni. Alun sumu ja informaatio-tulva muuttuvat pikkuhiljaa selkeiksi ideoiksi. Ongelmia ratkotaan tutkimisen, havainnoinnin ja kokeilujen kautta. Lopputuloksena ovat valmiit puvut, jotka ovat osa teatteriesitystä.

2 Tausta

MINULLA OLI HAAVE VEDENALAISESTA NUKKETEATTERISTA JO ENNEN KOULUUN TULOANI.
NYT UNELMANI ON OTTAMASSA ENSIASKELIAAN. KUVAILEE SAARVA.

2.1 Inuitti

Sekä sanaa eskimo että inuitti käytetään pohjoisen alueen alkuperäiskansoista. Suomen kielessä eskimo on käytetympi termi, mutta termit inuit tai inuitti ovat myös vakiintumassa. (Saloniemi 2002, 39-44.)

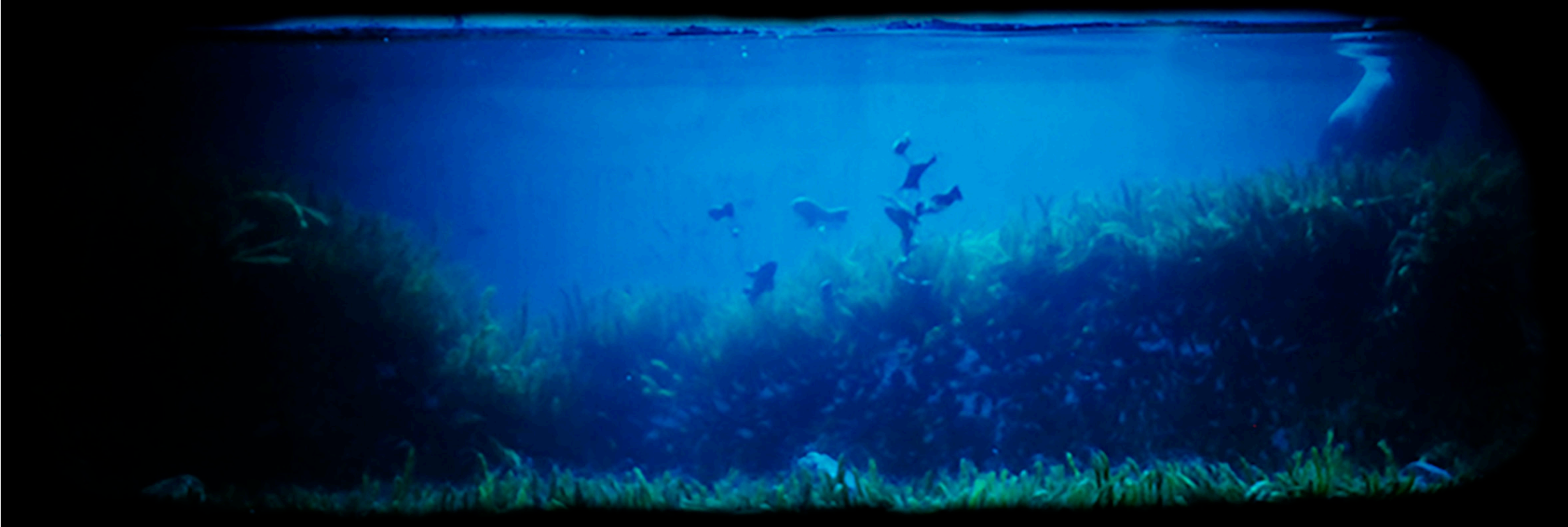
Inuiteja asuu laajalla alueella Alaskassa, Kanadassa, Grönlannissa ja Koillis-Siperiassa. Inuitit ovat selvästi oma kansansa muista poikkeavine kielineen ja kulttuureineen. Lähinnä Yhdysvaltojen ja Kanadan alueen inuitit haluavat heistä puhuttavan termillä inuitti, muualla käytetään molempia. Osalle inuiteista termien oikea käyttö on tarkkaa, osalle yhdentekevää. (Saloniemi 2002, 39-44.)

Käytän tässä opinnäytetyössä termiä inuitti, koska ohjaaja Saarva käytti sitä. Tarina sijoittuu Grönlantiin, jossa käytetään yleisesti termiä eskimo, joten eskimo-termin käyttö olisi perusteltua. Itsestään he käyttävät nimitystä kalaaleg, grönlantilainen. (Saloniemi 2002, 39-44.)

2.2 Inuittitarinat ja uskomukset

Inuittien elämässä tarinat olivat tärkeitä ja parhaat tarinankertojat olivat loistavia kieliniekkvoja ja esiintyjä, heillä oli vieläpä mainio muisti. Tarinoita höystettiin ilmein ja elein ja usein myös lauluin ja tanssein. Mestarikertoja pystyi pitämään haltioituneen yleisön vallassaan useita tunteja, päiviä tai jopa viikkoja kerrallaan. Inuittitarinoiden aiheena saattoi olla melkein mikä tahansa ilmiö heidän kokemuspieristään. Koska inuittien maailmankuvasa unet, kuvitelmat ja ulkoiset ilmiöt olivat yhtä ja samaa, kokemuspieri oli todella laaja. Ajankohtaiset tapahtumat, näkemys luonnosta, sodankäynti, kostot, inhimilliset heikkoudet, eläimet, ihmistenväliset suhteet ja kuvitellut oliot kuuluivat kertomusten vakio-ohjelmistoon. (Burch 2000, 134.)

Inuiteille maailmankaikkeus oli yhtä suurta kokonaisuutta, jatkumoa. He uskoivat, että kaikilla esineillä on oma luonne, sielu tai elinvoima, jonka avulla se vaikutti asioihin. Nimet olivat inuiteille pyhiä, ja vauvastakin tuli ihminen vasta, kun se oli nimetty. Inuitit uskoivat jälleensyntymiseen. Kuolema oli inuiteille vain ruumiin irtautumista ihmisen sielusta, nimestä,

Kuva 1. Meren alla.

hengityksestä ja luonteesta, jotka palaisivat joskus. Vastasyntyneet lapset nähtiin vainajien sielujen uudelleensyntyminä, jotka pyrittiin tunnistamaan unien, viimeaikaisten tapahtumien tai vauvan ulkonäön kautta. Vainajat haudattiin tavaroidensa tai niiden kopioiden kanssa. Kuoleman jälkeen sielun uskottiin siirtyvän suureen henkimaailmaan. (Burch 2000, 103.112.)

Monenlaisia amuletteja pyrittiin keräämään suojaksi ja metsästysonnen ta-keeksi. Loitsuihin turvauduttiin myös usein. Henkimaailman kanssa asioitiin tehokkaimmin shamaanin välityksellä. Shamaanit selvittivät myös erilaisten onnettomuuksien syyt, keksivät niihin parannuskeinot ja takasivat pyyntionnen. (Burch 2000, 113-121.)

Jumalien ja haltijoiden syyksi pantiin ennen tieteen kehittymistä niin sairaudet, onnettomuudet kuin puutekin. Onneksi myös monista iloa tuoneista tapahtumista, kuten eläinten terveydestä, runsaasta saaliista tai sadosta, annettiin kiitos haltijaväelle. Aikana, jolloin sairauksien syitä ei juurikaan tunnettu, ne ajateltiin jonkin olennon tai kateellisen naapurin aiheuttamiksi. Samoin luonnonilmiot ja -mullistukset olivat usein jumalien aiheuttamia. (Hjelt ym. 2012, 11.)

2.3 Sedna-jumalatar, Merenhenki

Inuittien pyhän kolminaisuuden jäsenet ovat Ilmanhenki, Merenhenki ja Kuunhenki. Nämä kolme henkeä valvoivat viime kädessä kaikkea inuittien elinpiirissä. Ne saattoivat käyttää voimaansa joko suoraan tai välittää sen lukuisille joukoille vähäpätöisempiä henkiä, jotka toimivat enemmän tai vähemmän itsenäisesti. Ne vaikuttivat ihmisiin epäsuorasti suomalla heille hyviä säitä ja runsaita saaliita tai estäen ne. Inuitit pelkäsivät näitä henkiä, mutta eivät palvoneet niitä. Paremminkin he yrittivät lepyttää niitä ja suostutella ne anteliaiksi. (Burch 2000, 110.)

Toiseksi vaikutusvaltaisin henki oli useimmilla seuduilla Merenhenki. Se valvoi henkiä ja siitä syystä laajassa merkityksessä kaikkien meren elävien sieluja. Merenhengen vaikutus inuittien elämään oli huomattava, sillä useimpien kansojen elanto riippui merinisäkkäistä. (Burch 2000, 110.)

Kuva 2. Meren pinnalla.

Sednan syntytarina

Inuitit tuntevat tarinan sievästä Sedna-tytöstä, jolla oli julma isä. Sedna varttui leskeksi jääneen isänsä kanssa. Kun Sedna kasvoi nuoreksi neidoksi hän ei halunnut aviomiehekseen metsästäjää, joka hänelle oli valittu. Sedna uhmasi isäänsä ja meni naimisiin rakkaan koiransa kanssa. Isä raivostui kapinoivalle tyttärelleen, nosti Sednan kajakkiin ja heitti tämän jäiseen mereen. Sedna pyrki takaisin kajakkiin, mutta isä hakkasi tytön sormet poikki ja tyttö vajosi mereen. Sedna jäi asumaan mereen ja hänestä tuli kuolleiden valtakunnan valtiatar. Hän varttui meressä aikuiseksi, ja aikaa myöten hänestä tuli kaikkien merenelävien jumalatar. Sednan irti hakatuista sormista tuli hylkeitä, mursuja ja valaita. (Hjelt ym. 2012, 39.)

Sedna ei antanut anteeksi huonoa kohteluaan, ja hän saa helposti raivonpuuskia. Suuttuessaan hän piilottaa kaikki meren eläimet metsästäjiltä ja kalastajilta, ja ihmiset saavat nähdä nälkää. Sedna on myös kiukkuinen, koska ilman sormiaan hän ei pysty pesemään eikä kampaamaan pitkiä hiuksiaan. Silloin shamaaneista rohkeimman on lähdettävä Sednan valtakuntaan hoitamaan tämän hiukset ja pyytämään anteeksi, jotta jumalatar päästäisi eläimet vapaiksi ja ihmiset saisivat jälleen ruokaa. (Hjelt ym. 2012, 39.)

2.4 Sedna-nukketeatteriesitys

”Minulla oli haave vedenalaisesta nukketeatterista jo ennen kouluun tuloani. Nyt unelmani on ottamassa ensiaskeliaan”, kuvailee Saarva.

Sedna-esitys on Aati Saarvan oma käsikirjoitus, joka perustuu inuittimytologeihin. Esitys on Turun ammattikorkeakoulun nukketeatteriopinnojen opinnäytetyö, jonka kunnianhimoiseen toteutukseen kuuluu elävää musiikkia ja vedenalaista nuketusta.

Sedna-nukketeatteriesitys on tarina menettämisen tuskasta ja anteeksiantonnosta. Inuittitarinoissa on aina läsnä kuolema ja muodonmuutokset, niin myös tässäkin esityksessä. Tapahtumat sijoittuvat Grönlantiin meren rannalle, merelle ja meren alle.

Vedenalainen nukketeatteri on ollut Saarvan lähtökohtana esitystä ideoissaan ja kirjoittaessaan. Esitys on osa Taideakatemian Fanatic Figuras -opinnäytetyöfestivaalia. Kaikki esitykset ovat viikolla 17. Ensi-ilta on 26.4.2016.

Työryhmään kuuluvat ohjaaja-käsikirjoittaja Aati Saarvan ja itseni lisäksi lavastaja Rebekka Muntola, nukkenrakentaja Saima Lahtinen, äänisuunnittelija Terhi Mastovaara, valosuunnittelija Zai Sainio ja apulaisohjaaja Monte Valenti. Lavalla esiintyy viisi näyttelijä/nukettajaa Milja Nordström, Joele Solinas, Elena Rekola, Antti Tuominen ja Jutta Lahtinen sekä kaksi muusikkoa Terhi Mastovaara ja Heli Ainsalo.

2.5 Nukketeatteri

Nukketeatteri on yksi vanhimpia teatterin muotoja, joka on levinnyt kaikkialle maailmaan. Sen kehittymistä omaksi teatterilliseksi taiteenlajikseen on edeltänyt nukken käyttö muinaisissa rituaaleissa ja sittemmin uskonnollisissa seremonioissa. Nukketeatterin erottaa muista esittämisen lajeista materiaalisuus ja esittäjän oleminen roolihenkilön (nukken/figuurin/hahmon) ulkopuolella. (Lintunen 2009, 12.)

Minua nukketeatterissa kiinnostaa se, miten nukke saadaan elämään ja miten monimuotoista nukketeatteri on. Myös nukkenrakentaminen on mielenkiintoista. Pelkkä nukken pää voi edustaa koko nukkea (Lintunen 2009, 14). Vain mielikuvitus on rajana, kun lähdetään suunnittelemaan nukkea. Vaikka nukella ei olisi jalkoja, se voi kävellä (Lintunen 2009, 14). Nukkeilla pystytään esittämään tarinoita, jotka näyttelijältä ei onnistu. Nukke pystyy esimerkiksi hyvin helposti lentämään.

Nukketeatteria voi esittää kahdella tekniikalla. Suljetussa tekniikassa nukkeja operoidaan sermin takaa ja avoimessa tekniikassa niin, että nukettaja on näkyvässä. (Lintunen 2009, 21.) Tekniikka vaikuttaa myös siihen millaisia nukkeja esityksessä käytetään ja toisin päin. Teatterinukkeja on monen tyyppisiä, muun muassa käsinukke, niskakeppinukke, sauvanukke, marionetti, bunraku-nukke (Helgesen 2009, 43). Nukettaja voi olla myös osa nukkea, esimerkiksi nukettajan oma käsi on nukken käsi, mutta muu nukken ruumis onkin rakennettu.

Tekniikka voi vaikuttaa nukettajien puvustamiseen, mutta enemmän siihen vaikuttaa mielestäni nukke. Kun nukettaja halutaan piilottaa, puetaan heille yleensä kokomustat vaatteet ja myös kasvot voidaan peittää hupulla. Silloin nukettaja on ”näkymätön”. Jos nukettaja halutaan joko mukaan esitykseen tai hän on osa nukkea, on hän näyttelijän asemassa, eikä silloin pukujen valinta eroa muun teatterin puvustamisesta.

Sedna-esityksen nuket ovat niskakeppinukkeja ja sauvanukkeja. Esityksessä käytetään avointa tekniikkaa eli nukettajat ovat siis näkyvässä nukken kanssa. Nukettajat vaihtavat lennosta nukettamisesta näyttelemiseen ja takaisin. Nukettajat ovat siis esityksessä sekä näyttelijöitä että nukettajia. Heistä puhun kuitenkin nukettajina. Lisäksi esityksessä on kaksi muusikkoa.

Kun puhun esiintyjien puvuista, puhun sekä nukettajien että muusikoiden puvuista, muuten erottelen puvut joko muusikoille, nukettajille tai roolihahmojen mukaan.

SEDNA

3 Tavoitteet

Työn tavoitteena on suunnitella ja valmistaa puvut Sedna-nimiseen nukketeatteriesitykseen. Tarina pohjautuu inuittitarinoihin ja sijoittuu inuittien maailmaan. Tarina sijoittuu nykypäivään, jossa kerrotaan nukeilla tarina menneiltä ajoilta. Tehtävänäni on valmistaa puvut seitsemälle esiintyjälle eli viidelle nukettajalle ja kahdelle muusikolle. Tavoitteena on tuottaa puvustus, joka on saanut inspiraationsa inuittien pukeutumistyyleistä, toimii ympäristössään esityksen lavalla, saattaa katsojansa oikeaan tunnelmaan, vastaa ohjaajan toiveita ja miellyttää myös käyttäjiään.

Henkilökohtaisena tavoitteena on kehittyä suunnittelijana, löytää rohkeutta ja itseluottamusta omaan tekemiseen. Tavoitteena on löytää suunnittelullisia ratkaisuja, jotka sopivat juuri tähän esitykseen. Lisäksi pohdin sitä, mistä ideat syntyvät ja tutkin suunnitteluprosessia koko tekemisen ajan.

MILLÄ VISUAALISILLA ELEMENTEILLÄ SAADAAN VIESTITETTYÄ
MIELIKUVA INUITTIKULTTUURISTA

MINKÄLAINEN PROSESSI EDETTÄÄ VALMISTA PUVUSTUSTA

3.1 Tutkimuskysymykset

Työn tutkimuskysymykset ovat:

1. Millä visuaalisilla elementeillä saadaan viestitettyä mielikuva inuittikulttuurista?
2. Minkälainen prosessi edeltää valmista puvustusta?

Ensimmäisessä kysymyksessä pohdin sitä, mistä inuittien puvut koostuvat, miten ne saadaan tuotua teatterin lavalle, miten katsoja pääsee oikeaan tunnelmaan ja paikkaan pukujen kautta. Pohdin myös miten paljon viitteellisyyttä ja samankaltaisuutta ja muotojen yksinkertaistamista puvut kestävät.

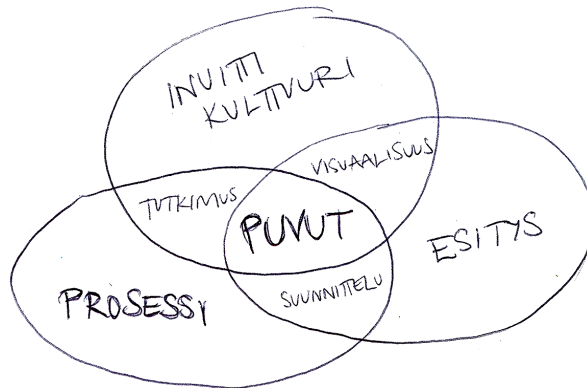
Ensimmäiseen kysymykseen etsin vastausta aineistosta kvalitatiivisen tutkimuksen menetelmin. Aineistona käytän kirjallista dokumenttiaineistoa ja valokuvia.

Toisessa kysymyksessä pohdin koko pukusuunnitteluprosessia lähinnä henkilökohtaisten kokemusteni pohjalta. Mitä voisin tehdä tulevaisuudessa toisin? Mitkä asiat teen jo ”oikein”? Pohdin myös omaa työskentelyäni ja sen mahdollisia ongelmakohtia.

Toiseen kysymykseen vastauksen saan lähinnä pohdintojen ja henkilökohtaisen kokemuksen kautta. Vastauksia saan myös havainnoimalla ja hiljaista tietoa hyväksi käyttäen. Pohdintoja työskentelyn aikana kerään luonnoskirjaan.

3.2 Viitekehys

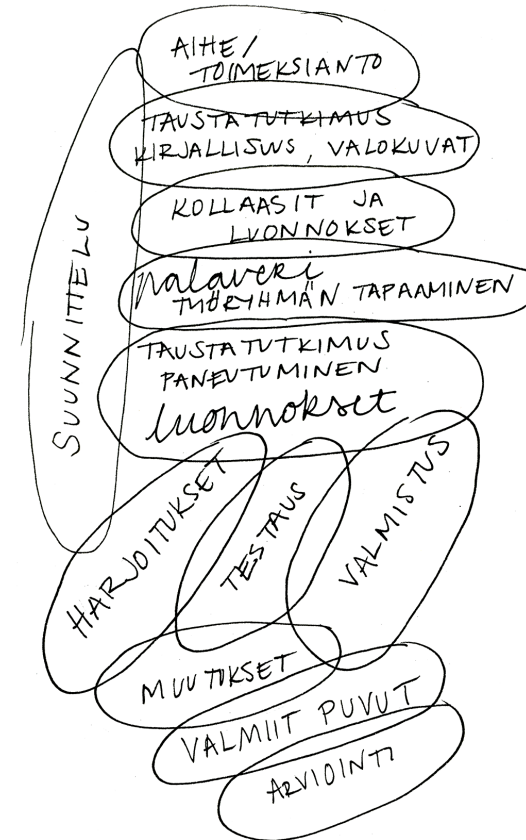
Viitekehys on pelkistetty esitys tutkimuksen teoreettisista lähtökohdista. Tavallisesti viitekehys on havainnollistettu visuaalisesti. Se on yleinen asetelma tutkittavassa ilmiössä esiintyvistä yhteen liittyvistä tekijöistä. (Anttila 2006, 167.)

Kuva 3. Viitekehys.

Työn viitekehys yhdistää tärkeimmät teemat pukujen ympärillä. Puvut ovat keskiössä ongelmana. Tutkimuksen ja suunnittelun kautta päästään visuaalisesti nähtäviin pukuihin. Tätä ympäröivät suuremman kokonaisuudet; prosessi, inuittien kulttuuri sekä esitys. Prosessin aikana tutkitaan inuittikulttuuria, jonka pohjalta suunnitellaan puvut esitykseen. Esityksessä on pukujen kautta nähtävissä viitteitä inuittikulttuuriin. Jokainen osio on linkitettyä toisiinsa ja näin tuloksena ovat valmiit puvut.

3.3 Prosessikaavio

Kuva 4. Prosessikaavio.

Työn prosessikaavio on kuvaus tulevasta pukujen suunnitteluun ja valmistukseen liittyvästä prosessista. Alun tutkimuksen ja aiheeseen tutustumisen jälkeen tehdään suunnitelmat ja pukuluonnokset. Harjoitusten aikana valmisteilla olevia pukuja testataan ja sovitetaan ja kokeillaan käytännössä. Mahdollisten muutosten jälkeen puvut ovat valmiita näyttämölle. Lopuksi työ arvioidaan. Kirjallista ja kuvallista dokumentointia tehdään koko työn ajan.

Kuva 5. Julistekuva. Kuva Jessica Kangasniemi.

Tiedonhankinta

Työ on kvalitatiivinen tutkimus, jonka keskiössä on aineisto. Laadullista aineistoa analysoidaan laatuina ja ominaisuuksina. Aineiston kokoamisessa on otettava huomioon ilmiön konteksti, tarkoitus ja prosessi, jossa ilmiö esiintyy. (Anttila 2006, 175.) Työssä tehdään myös taiteellista tutkimusta, jossa pohditaan omakohtaisia tunteuksia. Taiteellinen tutkimus on selitys siitä, mitä tuli tehtyä, miten, miksi ja mitä seuraavaksi. Tehdyistä ratkaisuista ei pidä vaieta, vaan niistä tulee pystyä puhumaan, keskustelemaan ja kirjoittamaan avoimesti. Taiteellinen tutkimus ei anna vastauksia, eikä se ole ristiriidatonta. Sitä kuvaavat termit epätäydellisyys, komplementaarisuus, ristiriitaisuus, symbolisuus ja ei-käsitteellisyys. (Hannula 2003, 13-15.)

4.1 Dokumenttiaineisto ja sen analysointi

”Dokumenteilla tarkoitetaan laajasti ottaen kaikenlaista ilmiötä dokumentoivaa aineistoa. Se voi olla julkaistuja tekstejä, arkistomateriaalia, kertomuksia, elämäkertoja, kirjeenvaihtoa, valokuvia, elokuvia, videonauhoitteita, jopa esineistöä.” (Anttila 2006, 202.)

Dokumenttiaineistoa käytän monin tavoin ja tuotan sitä myös itse. Koska minulla ei ole omakohtaista kokemusta inuittien kulttuurista, on aineisto tärkeää. Päästäkseni lähemmäs aihetta tutkin inuittien historiaa ja tapoja. Pukujen kuvia tutkin ideoidessani tulevaa puvustusta. Dokumenttiaineistoon palaan työn eri vaiheissa.

Tuotan itse dokumenttiaineistoa pukuluonnosten, muistiinpanojen ja valokuvien muodossa. Valokuvia otan työn eri vaiheissa ja analysoin niiden avulla lopuksi työn onnistumista.

4.2 Havainnointi

”Havainnointi eli observointi on kaiken tutkimuksellisen työskentelyn perusedellytys. Se soveltuu kaikenlaisen tutkimusaineiston kokoamiseen. Havaintojen teossa käytetään aisteja tarkemmin kuin tavallisissa arkitilanteissa.” (Anttila 2006, 189.)

Havainnointia käytän koko prosessin ajan. Teen havaintoja dokumenttiaineistosta, harjoitusten yhteydessä, pukuja valmistaessani ja niitä sovitettaessa. On tärkeää havainnoida sekä sanallisia että toiminnallisia tapahtumia. Harjoituksissa seuraan, mitä nukettaja tekee, jotta osaan valmistaa hänelle toimintaan sopivan puvun.

4.3 Hiljainen tieto

”Hiljainen tieto on erittäin henkilökohtainen asia ja sitä on vaikea saada täsmällisen keskustelun ja keskinäisen kommunikoinnin kohteeksi. Subjektiviiset näkemykset, intuitio ja aavistuksenomaiset ideat kuuluvat tähän tiedon kategoriaan. Hiljainen tieto on juurtunut syvälle ihmisen toimintoihin ja kokemuksiin samoin kuin hänen ihanteisiinsa, arvo- ja tunnemaailmaansa. Se muodostaa ihmisen persoonallisuuden. Se ilmenee ihmisen ruumiin ja mielen yhteistoiminnoissa.” (Anttila 2006, 75.)

Koen, että olen saanut hiljaista tietoa havainnoinnin ja kokeilujen - ”näppituntuman” kautta. Mielestäni myös intuitiolla ja mututuntumalla on tärkeä osa hiljaista tietoa. Joskus jokin asia vain tuntuu oikealta ratkaisulta, eikä sitä osaa sen enempää perustella. Hiljainen tieto kehittyy vuosien myötä. Virheet ja onnistumiset kuuluvat tähän kasvuun mielestäni olennaisena.

4.4 Luonnoskirja

”Luovan prosessin ja tekemisen tutkiminen tähtää siihen, että tehdään työskentelyprosessi näkyväksi. Silloin tulee jollakin tavalla pystyä tuomaan esille taitoon sisältyvä tietäminen, oivaltaminen ja uuden oppiminen. Taiteellisen työskentelyn luonteen takia taiteellisen tutkimuksen lopputulokset eivät perustu aina mitattaviin tosiasioihin tai loogisiin päätelmiin.” (Anttila 2006, 221.)

Luonnoskirja toimii päiväkirjan kaltaisena muistiona. Pidän päiväkirjaa koko prosessin ajan, johon merkitsen muistiin mietteitäni ja ajatuksiani. Se tulee toimimaan muistikirjana harjoitusten ajan, muun muassa korjattavista tai puuttuvista asioista. Sinne kirjaan uusia ideoitani, joita saan prosessin aikana. Toivon, että jälkikäteen muistiinpanojen katsominen tuo uutta perspektiiviä suunnittelu- ja muuhun työskentelyprosessiini.

Kuvista ideoiksi

5.1 Suunnittelun lähtökohdat

Aluksi minulla oli siis ohjaaja Aati Saarvalta saamani käsikirjoitus sekä hänen ideoitaan ja ajatuksiaan tulevan esityksen maailmasta ja teemoista. Ohjaaja oli ulkomailla suunnittelua aloittaessani, joten kävimme kuukauden verran vain sähköpostikeskustelua.

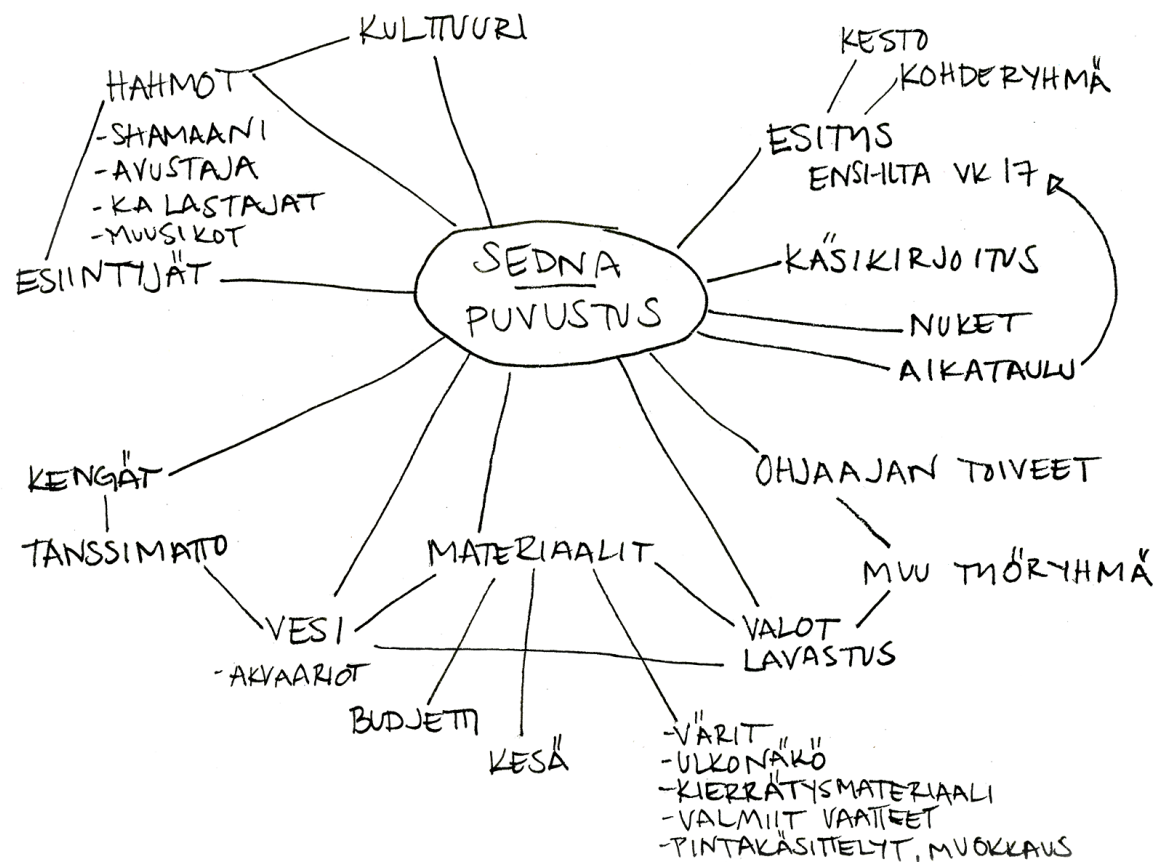
Kun lähdin suunnittelemaan pukuja oli vielä epävarmaa, montako nukettajaa esityksessä tulee olemaan. Lähdin ideoimaan puvustusta neljälle tai viidelle nukettajalle. Nukettajien lisäksi lavalla olisi kaksi muusikkoa. Nukettajien roolit olisivat kalastajat, Shamaani ja hänen avustajansa.

Ohjaajalta sain kuvia ensimmäisistä nukeista ja luonnoksen lavastuksesta. Niistä sain käsityksen tulevasta värimaailmasta ja siitä kuinka isoja nuket tulevat olemaan. Nuket olisivat kooltaan hyvin pieniä, vain noin 10-15 senttimetriä, jotta ne mahtuisivat uimaan pienehköissä akvaarioissa. Lavastuksen pääelementteinä olisivat kolme akvaariota ja kalaverkosta tehty saari. Lattialle tulisi tanssimatto, koska myrskykohtauksessa vesi saattaisi

loiskua tilaan. Grönlanti näytettäisiin maanläheisissä harmaissa väreissä ja merenalainen kirkkaissa ja eloisissa väreissä. Esityksen tapahtumat sijoittuisivat kesälle.

Ohjaaja toivoi puvustukselta, että se kertoisi selkeästi hahmojen roolin, mutta ei kuitenkaan olisi liian kiinnostava, etteivät nuket jäisi pukujen varjoon. Pukujen pitäisi olla selkeitä, neutraaleja ja hillittyjä, väreiltään tummia. Hän kertoi, että katsojan huomio saattaisi helposti siirtyä nukesta nukettajaan, jos nukettajalla on hankalaa. Tämän takia asuista pitäisi tehdä mahdollisimman mukavat, kevyet ja ergonomiset käyttää, jottei nukettajan henkilökohtainen ongelma ole kiinnostavampi kuin nukke. Liian hiostavia materiaaleja hän ei myöskään toivonut, jottei hikipisarat kiillä valoissa ja taas kiinnitä huomiota. Tanssimaton mahdollinen liukkaus olisi otettava huomioon suunnittelussa ja varsinkin kenkien olisi hyvä olla turvalliset.

MIND MAP

Kuva 6. Mind map.

Keräsin ohjaajalta saamistani taustatiedoista mind mapin, joka selkeytti ajatuksiani. Mind map -käsittekartta, jossa operoidaan suoraan käytännöllisillä käsitteillä asettaen ne järjestykseen ja osoittaen valmiiksi niiden välinen hypoteettinen vaikutussuunta. Käsittekartalle on ominaista, että on olemassa yksi keskuskäsite, joka jakaantuu käsitelohkoiksi. (Anttila 2006, 172.)

Käsikirjoituksen analysointi

Esityksen hahmot: Shamaani (nainen), nuori kalastaja, vanhempi kalastaja, Shamaanin avustaja.

Esitys alkaa taustatarinalla. Kalastajat tulevat Shamaanin luokse aikuistumisriittiin, jossa Shamaani kertoo nuorelle kalastajalle nukkien avulla tarinan. Kaikki hahmot osallistuvat nukettamiseen. Välillä nukettajat irtautuvat nukettamisesta takaisin hahmoihinsa. Aikuistumisriitti ja esitys päättyy lyhtysaattueeseen, joka merkitsee nuorukaisen aikuistumista. Nukettajien roolihahmot ovat näkyvissä koko ajan. Kehykertomus sijoittuu nykypäivän Grönlantiin.

Nukketarinan hahmot: Kalegi (kalastaja, Sannan isä), Rosa (Sannan äiti), Ilmanek (vanhempi kalastaja), Sanna, korppi (Ilmanekin todellinen muoto), valas, hylje, kaloja.

Nukketarina kertoo Kalegista, joka menettää merellä vaimonsa ja joutuu kasvattaa tyttärensä Sannan yksin. He asuvat yhdessä vanhemman kalastaja Ilmanekin kanssa, jonka neuvoja Kalegi uhmaa. Kalegi rakentaa suuren kalastusaluksen. Sen avulla hän saa suuria saaliita. Ilmanek koittaa varoittaa Kalegia Sedna-merenhengen kustosta. Sanna haluaisi kovasti lähteä isänsä mukaan kalastamaan merelle, mutta Kalegista hän on liian nuori. Kun Kalegi vihdoinkin suostuu ottamaan Sannan mukaansa, nousee myrsky, jossa hän melkein menettää myös Sannan. Sedna kuitenkin säästää heidät ja Kalegi saa rauhan ja antaa Sednalle anteeksi. Nukketarina sijoittuu noin 50-luvun Grönlantiin. (Liite 1. Kohtausluettelo.)

Työryhmä löysi käsikirjoituksesta teemoja luonnon ja ihmisen suhteesta. Siitä kuinka ihminen kieltää luonnon mahdin ja yrittää muokata sitä. Luonto kuitenkin pitää huolen omistaan. Esityksessä meressä on elämä ja maalla on kuolema, näkökulma on merenelävien. Sedna on yhtä kuin meri. Esityksen tärkein teema on anteeksianto. Teemoina ovat myös sukupolvien väliset erot, maskuliini-feminiini suhde sekä elämän kunnioittaminen.

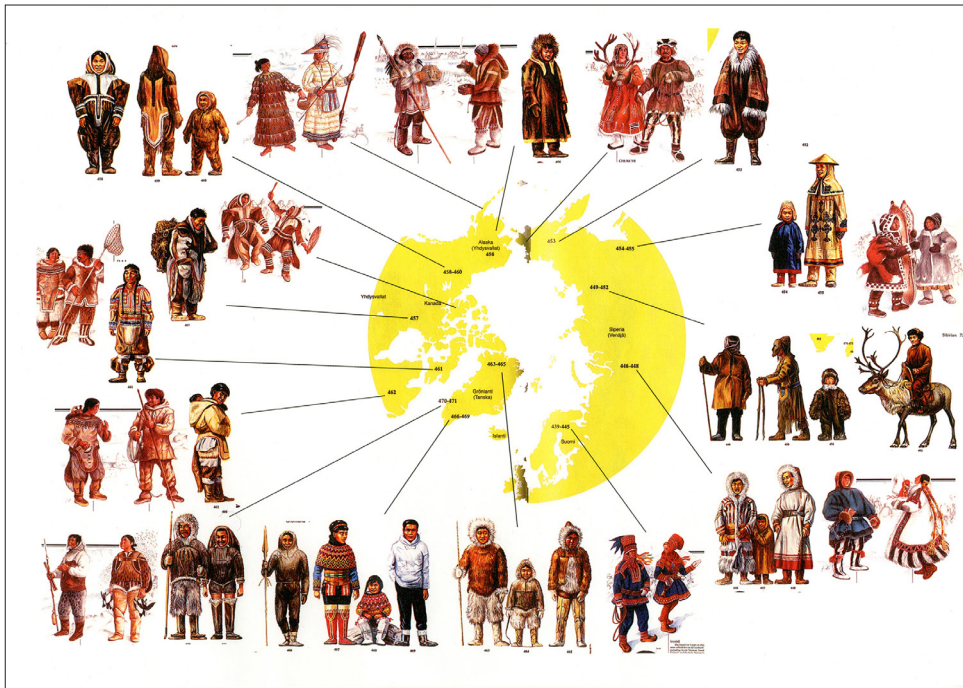
5.2 Ensimmäiset kuvakollaasit ja luonnokset

Saarvalta saamieni pohjatietojen jälkeen lähdin yleisesti tutkimaan aihetta. Tutustuin kirjallisuuteen ja etsin valokuvia kirjoista ja internetistä. Halusin tutustua aiheeseen laajasti historian, tapojen ja kulttuurin kautta. Suunnittelutyön pohjaksi myös ”turha” tieto saattaa antaa ideoita. Itselläni oli tietty mielikuva millaiselta inuitit näyttävät ja kirjoihin tutustuminen laajensi tätä huomattavasti. Lukiessani kirjoja kiinnostuin aiheesta huomattavasti enemmän.

Inuittien kulttuuri on ainutlaatuinen pitkän eristyksissä olonsa takia. Elämä on ollut rankkaa ympäristössä, jossa ravintoa ja materiaaleja on ollut niukasti. Mutta kuten kaikki muutkin alkuperäiskansat, on inuittienkin kulttuuri muuttunut modernimmaksi vuosien saatossa. (Burch 2000, 12-25.)

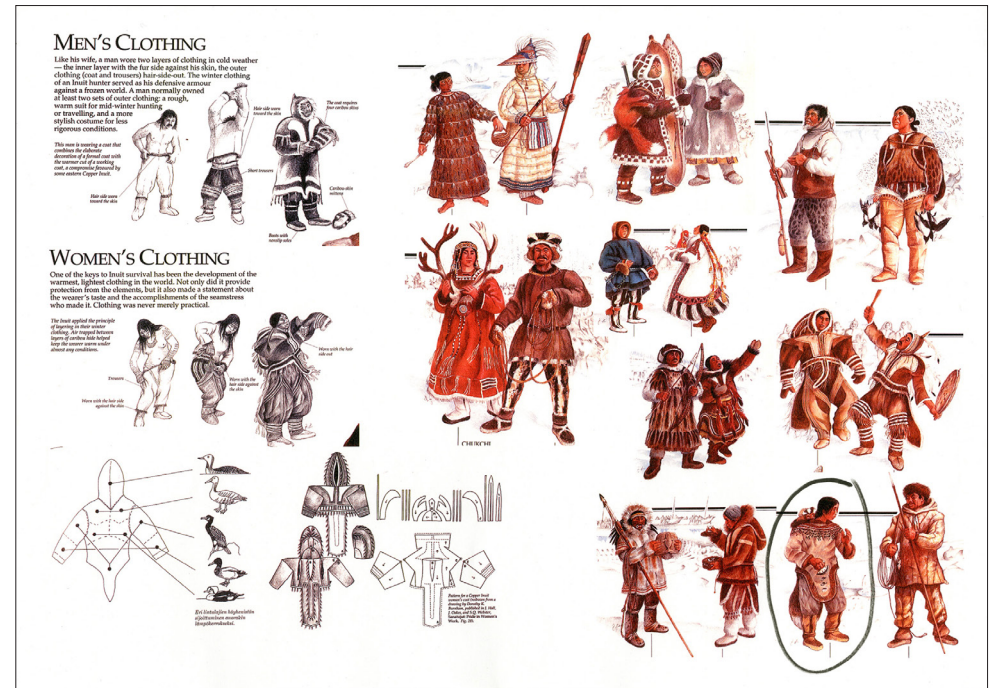
Ensisilmäyksellä kaikki inuitit näyttävät samalta. Karvahappujen alta näkyy pienet silmät ja ruskettuneet kasvot. Tarkemmin katsottuna yksityiskohtia ja erityispiirteitä on hurjasti (kollaasi 1). Materiaaleina on käytetty luonnonmateriaaleja. Inuitit elivät metsästyksellä ja kalastuksella. Jokainen saalis käytettiin tarkkaan. Liha syötiin, nahka ja karva käytettiin vaatteisiin ja muihin tarvikkeisiin. Luista tehtiin koruja ja isoista valaanluista asumusten runkoja. Inuittien huikea käsityötaito teki minuun vaikutuksen. (Burch 2000, 12-25.)

Keräsin kirjoista ja internetistä löytämistäni kuvista kollaaseja. Niissä olen jaotellut kuvat teemoittain. Vaatteiden lisäksi kollaaseista löytyy kuvia tunnelmasta, esineistä ja taiteesta.

Kuva 7. Kollaasi 1.

Ensimmäiseen kollaasiin keräsin kartalle kuvia eri inuittikulttuureista. Monessa kirjassa kulttuurit oli sijoitettu kartalle, mutta mielestäni seka-vasti, joten tein itselleni selkeän katsauksen inuittipukujen vivahteisiin. Sedna-tarina tapahtuu Grönlannissa ja siksi tärkeimmät asukuvat ovatkin vasemmassa alalaidassa. Tavoitteenani ei ollut tehdä tarkkaa jäljitelmää joltakin tietyltä alueelta, vaan käytin yksityiskohtia myös muiden alueiden vaatteista.

Kuva 8. Kollaasi 2.

Inuitit saattavat näyttää lihavilta, mutta kahden turkiskerroksen alla saattoi olla hyvinkin laiha ihminen. Ensimmäinen turkiskerros puettiin karvapuoli vasten ihoa ja toinen kerros karvapuoli ulospäin (Morrison ym. 1995). Miehet käyttivät metsästäessään jääkarhun turkiksesta valmistettuja housuja, jotka ovat edelleen juhlavaate. Tämä vaatetus suojasi hyvin jopa 40 asteen pakkasella. Vaatetus ei ollut kovin hengittävä, joten vaatteita tuuletettiin usein. Sanotaan, ettei mitkään tekniset kankaat ole vielä päihittäneet inuittien turkiksia paukkupakkasilla. (Burch 2000, 50-52.)

Vasemmassa alareunassa näkyy, miten eri lintujen nahkoja on käytetty hyväksi takissa. (Morrison ym. 1995, 30-32.) Lisäksi kollaasissa on eri alueiden inuittivaatteita.

Kuva 9. Kollaasi 3.

Kuva 10. Kollaasi 4.

Kollaasien 3 ja 4 kuvissa on erilaisia takkimalleja, tarvikkeita ja inuit-taidetta. Perinteiset takit valmistettiin eri eläinten nahoista käsityönä, joka oli naisten työtä. Neulat olivat tärkeitä, koska niillä ommeltiin ja pidettiin vaatteet ehjinä. Reikäinen vaate saattoi aiheuttaa pahimmillaan kuoleman tai ainakin paleltumia. Tavarat olivat inuiteille tärkeitä ja jokaisella esineellä kuviteltiin olevan sielu. (Burch 2000, 61-65.)

Kuva 11. Kollaasi 5.

Kuva 12. Kollaasi 6.

Oma kirjasuosikkini oli Tiina Itkosen valokuvakirja Inughuit. Valokuvat on otettu vuosina 1995, 1998 ja 2002 ja ne esittelevät inuittien tavallista elämää. Kuvista välittyy hienosti tunnelma ja minua puhuttelivat kuvissa esiintyvät värit, joita en heti yhdistäisi inuitteihin. Vaaleansininen, vaaleanpunainen, vaaleanvihreä, vaaleankeltainen ja turkoosi sekä lumen sävyt ja luontokuvat, joista syntyy herkkä ja raikas kokonaisuus.

Kuvissa näkyy, miten perinteisiä vaatteita ja nykyaikaisia kangasvaatteita käytetään yhdessä. Kuvat ovat myös iloisia. Kuvista ei pysty mielestäni suoraan päättämään mitään tiettyä vuotta, jolloin ne on otettu.

Kuva 13. Kollaasi 7.

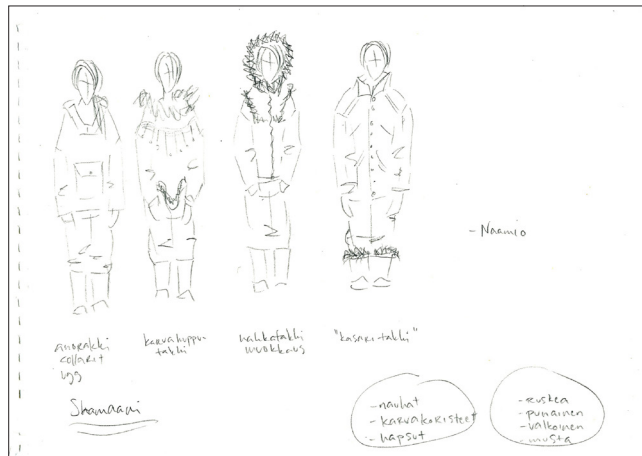
Etsin kollaasiin 7 shamaanin hahmolle erityispiirteitä ja yksityiskohtia. Tutkin, miten shamaanit eroaa muista inuiteista.

Shamaanit tai samaanit olivat poikkeukselliset ihmiset, miehet tai naiset, joiden oli erityinen kyky olla yhteydessä henkiin ja vaikuttaa niiden toimintaan. Shamanin voima perustui hänen taitoonsa irrotta ruumiistaan, jonka ansiosta hän pystyi asioimaan henkien kanssa niiden kielellä. Shamanin henki sai yhteyden yhteen tai useampaan pikkuhenkeen eli "tuttavaan", joista tuli hänen palvelijoitaan. Ne neuvoivat ja suojelivat häntä, selvittivät ongelmia ja auttoivat shamaanin toimeen liittyvissä asioissa. (Burch 2000, 114.)

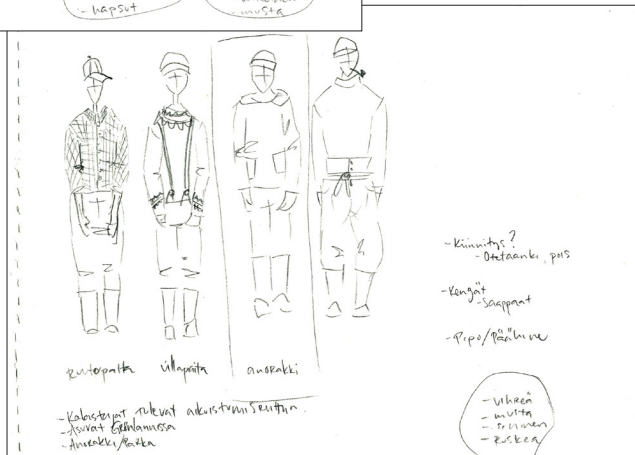

Kuva 14. Kollaasi 8.

Kollaasissa 8 on inspiraatiokuvia kalastajien vaatteille. Oikealla tunnelmavalmu kuvia vedenalaisesta maailmasta.

Kuva 15. Luonnos 1.

Kuva 16. Luonnos 2.

Kollaasien lisäksi piirsin muutaman luonnoksen (kuvat 15 ja 16), joissa lähinnä mietin pukujen linjoja ja muotoja. Yritin yksinkertaistaa ja yhdistellä piirteitä, joilla tulisi selkeästi esiin inuittikulttuuri sekä kalastajien hahmo.

5.3 Ideoiden jatkokehittäminen

Ensimmäinen palaveri

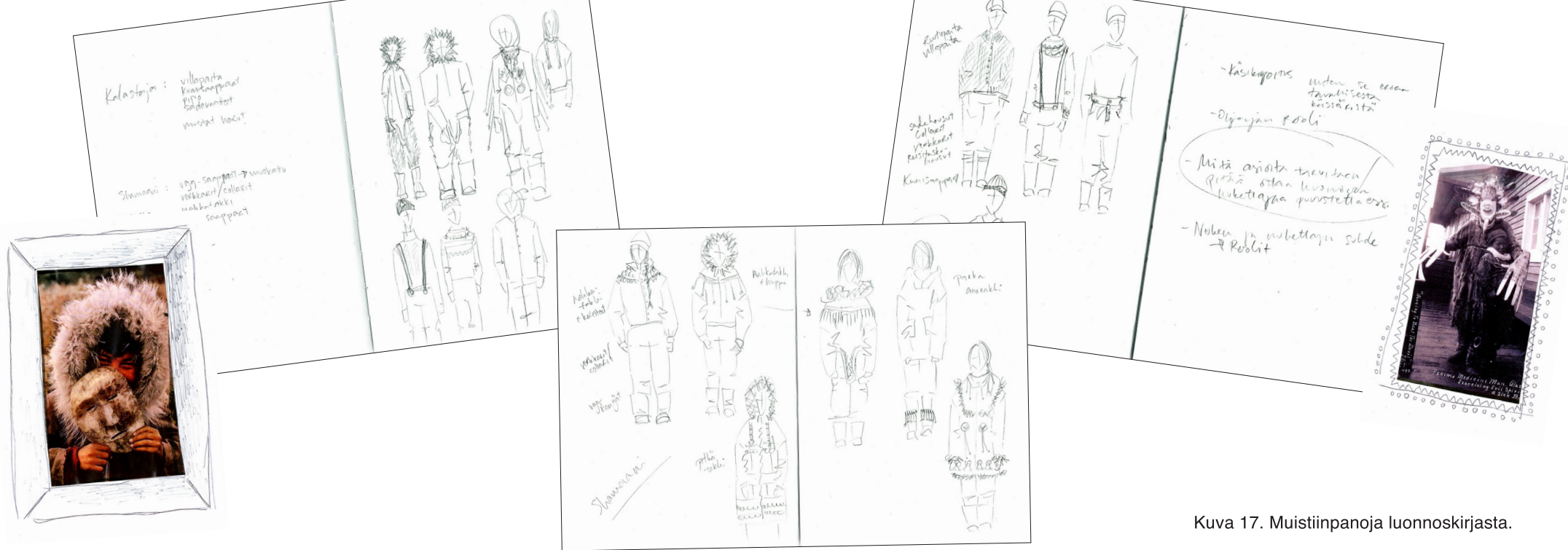
Ensimmäisessä palaverissa esittelin ideoitani muulle työryhmälle. Kuulin myös heidän mietteitään tulevasta esityksestä ja siitä mitä he olivat aikaisemmin ideoineet. Kun keskustelin muun työryhmän kanssa, sain aivan uudenlaisen tunnelman tulevaan esitykseen. Ohjaaja ja lavastaja olivat tehneet paljon kokeiluja ja ideointia ennen muun työryhmän kasaamista. Se oli myös vaikuttanut jonkin verran käsikirjoitukseen. Pohjalla oli ohjaajan halu käyttää esityksessään vedenalaista nuketusta.

Ohjaaja piti eniten kollaasikuvista, joissa oli selkeimmät ja pelkistetyimmät linjat. Kalastajien käyttämät anorakkityyppiset takit, helmikoristenauhat, karvakoristeet harkituissa paikoissa, shamaanin naamio, luonnonläheiset värit olivat hänen mieleensä.

Shamaanin ja hänen avustajansa pukuihin olin löytänyt oikeanlaista tunnelmaa. Heidän toivottiin olevan enemmän perinteisen inuittien näköisissä puvuissa. Ohjaaja toivoi, että pukujen koristelussa voisin mieluummin kallistua enemmän inuittien käyttämiin koristeluihin ja ottaa ideoita heidän kulttuuristaan.

Kalastajien puvut olin ajatellut hieman toisella tavalla. Ajattelin heidän olevan kalastajina jossakin muualla, Grönlannin ulkopuolella esimerkiksi Tanskassa ja palaavat sieltä kotikyläänsä. Silloin heillä olisi päällään länsimaiset kalastajien käyttämät vaatteet, esimerkiksi villapaita tai ruutupaita ja sadetakki. Kalastajat ovat kuitenkin grönlantilaisia ja asuvat Grönlannissa. Kalastajille vaatteet muutuivat siis jonkin verran. Heille tulisi enemmän grönlantilaisen kalastajan perinteiseen anorakkitakkiin perustuva pelkistetty takki. Inuitti-kalastajan perinteinen anorakki valmistettiin hylkeennahasta ja se oli ohut ja vettähylkivä. Hylkeennahkatakkeja ei luultavammin löytyisi esitykseen, vaan sama tunnelma pitäisi saada muulla keinoin.

Viiden nukettajan lisäksi ohjaaja halusi, että puvustaisiin myös muusikot sopimaan esityksen teemaan. Heidän asunsa voisivat olla samaa sarjaa shamaanin ja hänen avustajansa kanssa.

Kuva 17. Muistiinpanoja luonnoskirjasta.

Ajatukset selkiytyvät

Palaverin jälkeen lähdin pyörittelemään ideoita ja palautetta. Mietin, mitkä nykyaikaiset vaatteet saisin näyttämään teemaan sopivilta. Aikataulu ei antanut periksi sitä, että olisin lähtenyt kaavoittamaan jokaiselle uutta vaatetta. Myös budjetti rajoitti materiaalien hankintaa.

Koska esitys sijoittuu kesälle, ei tarvinnut ajatella esitykseen karvahousuja tai paksuja takkeja korvaavia vaatteita. Jotain heille tyypillistä kuitenkin halusin asuihin sisällyttää. Grönlannissa ei kesälläkään tule niin kuuma, että siellä voisi ottaa bikineissä aurinkoa, joten lähdin ajatuksesta, että jokaiselle tulee jonkinlainen takki. Takit ovat kuvissa ja luonnoksissa selvästi pääosassa pukuja.

Tutkin tarkemmin keräämiäni kuvia ja yritin löytää tärkeimmät ja mielenkiintoisimmat elementit kuhunkin asuun. Yleisilmeeltään vaatteet ovat väljiä. Kollaasissa 5 on tunnelmaltaan oikeanlaisia asuja ja niitä kuvia lähdinkin tutkimaan kalastajien asujen pohjalle.

Kuvista nousevat esiin juuri takit. Housut ovat yleensä löysät, käytännölliset ja väriltään vaihtelevat. Niinpä lähdin etsimään kaikille housuja, esimerkiksi collegehousuja, jotka olisivat tummat toivotun väriskaalan mukaisesti. Kengiksi sopisivat nahka- tai kumisaappaat ja Ugg-tyyppiset kengät, joista voisi muokata shamaanille perinteisiä inuit-kenkiä muistuttavat kengät. Lisäksi lähtisin etsimään jokaiselle takin alla käytettävää paitaa ja mahdollisesti muita yksityiskohtia.

Perinteisissä inuittivaatteissa on käytetty lähes yksinomaan eri eläinten karvaa ja nahkoja. Väljä 80-lukulainen paloista tehty nahkatakki voisi toimia muodoltaan ja materiaaliltaan. Niitä on myös kirpputoreilla lähes aina saatavilla. Nahkatakit olisivat siis shamaanin ja hänen avustajansa sekä muusikoiden pukujen pohjalla.

Kalastajille lähtisin etsimään anorakkityyppisiä takkeja, mahdollisesti myös vanhat tuulitakit voisivat käydä. Sadetakki olisi luultavasti liian kuuma ja jykkä käytettäväksi tässä esityksessä.

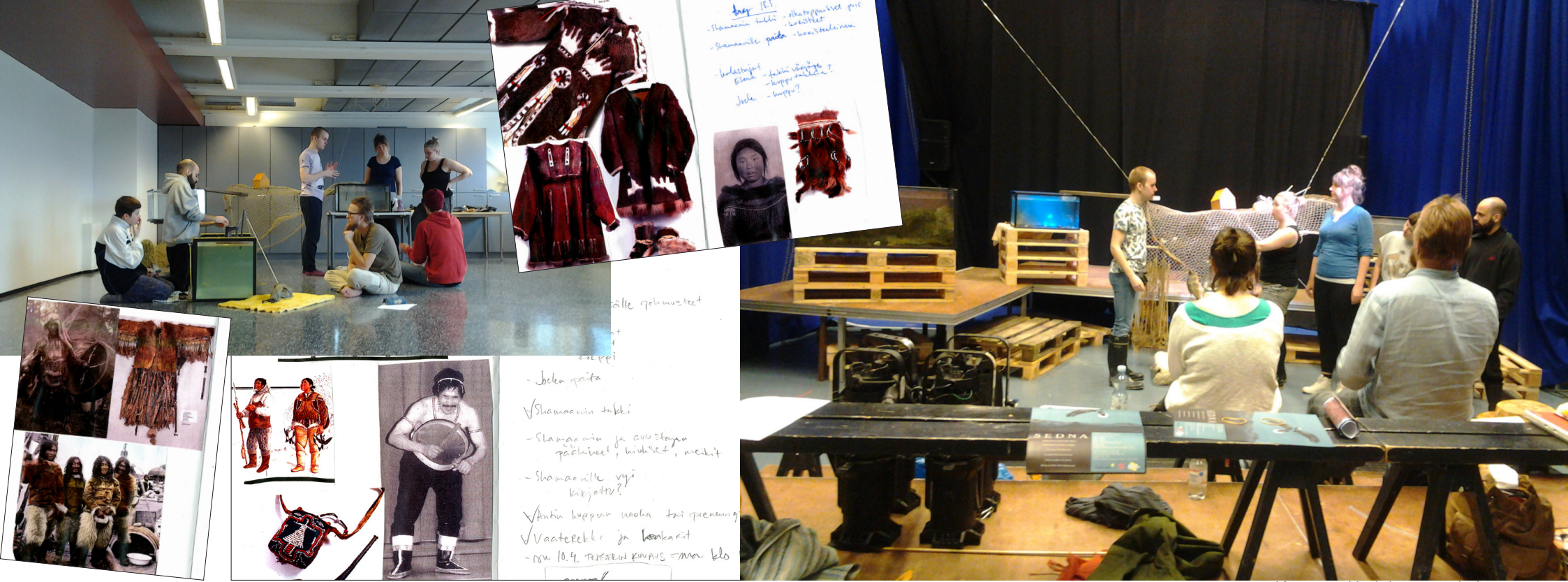
6 Ideoista puvuiksi

6.1 Harjoitukset, pukuluonnokset ja testaus

Harjoitukset

Harjoituksissa pääsin vihdoin tapaamaan nukettajat. Vähän myöhemmin tapasin myös muusikot. Roolitukset oli tehty ja harjoitukset pääsivät kunnolla vauhtiin. Aluksi harjoitukset olivat luokkahuoneessa, koska esityssali oli muussa käytössä. Lavastus oli viitteellinen eikä valoja päässyt vielä näkemään. Aluksi harjoiteltiin lähinnä nuketusta, tarinan kuljetusta ja opeteltiin vuorosanoja. Pienen lisäjännityksen toi yhden nukettajan suomenkielentaito. Italiasta kotoisin oleva Joele tuskaili vuorosanojensa kanssa. Vähitellen sanat alkoivat kuitenkin taipua.

Harjoituksia seuraamalla sain käsityksen siitä, mitä esiintyjät tekevät lavalla ja miten se vaikuttaa pukuihin.

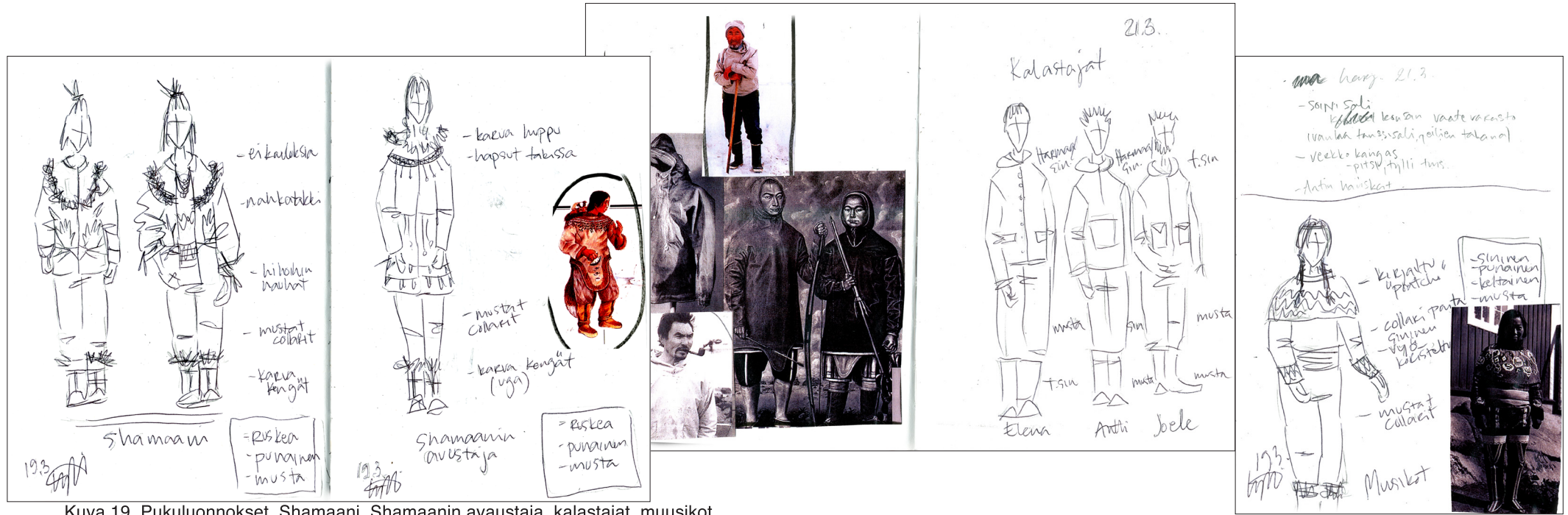

Kuva 18. Harjoitustunnelmia.

Kun pääsimme oikeaan saliin, pääsin vihdoin näkemään konkreettisesti, millaiseen tilaan puvut tulevat. Oikeaan tilaan pääseminen toi uudet haasteet, mutta myös ratkaisi monia ongelmia ja toi uutta innostusta tekemiseen.

Lavastus rakentui lopulliseen muotoonsa ensimmäisenä. Zai Sainio pääsi vihdoin rakentamaan valoja. Valot viimeistelivät sekä lavastuksen että puvut. Valoilla rakennettiin myös tarinan kuljetusta, missä tapahtuu, valaistaan, missä ei tapahdu, on pimennossa. Myös vaatteet alkoivat vihdoin valmistua ja päästä oikeaan ympäristöönsä.

Pari viikkoa ennen ensi-iltaa tapahtui huima kehitys niin nuketuksessa kuin koko esityksessä. Tulin katsomaan läpimenoa ja olin häikäistynyt siitä, miten paljon esitys oli mennyt eteenpäin vain muutamassa päivässä. Kaikki palaset tuntuivat lokahtavan kohdalleen ja esiintyjien itsevarmuus oli noussut huimasti. Tämän takana oli kuulemma vain yksi harjoitus, niin sanottu tekninen harjoitus, jossa jokainen vaihto ja siirto oli katsottu tarkalleen oikealle paikalleen. Oli hienoa nähdä, miten esiintyjät pääsivät vihdoin nauttimaan esityksen kuljetuksesta.

Kuva 19. Pukuluonnokset. Shamaan, Shamaanin avustaja, kalastajat, muusikot.

Pukuluonnokset

Luonnokset piirsin harjoituksia seurattessa. Jokainen kuva oli suunnitelma valmiista puvusta. Ideakuva/kuvat selvensivät ideaa. Luonnoksia on selvennetty sanoin ja tulevat värit on lueteltu jokaisen hahmon kohdalla. Pukuluonnokset toimivat valmistus vaiheessa muistutuksena tehdystä taustatutkimuksesta.

Shamaanin ja hänen avustajan puvut ovat eniten perinteisen inuittipuvun näköiset. Ruskeaan nahkaan ja karvaan yhdistetään mustaa ja punaista. Puvut ovat muodoiltaan löysät.

Kalastajat saavat puvuikseen anorakkityyppiset takit ja rennot housut. Puvut ovat väreiltään sinisen, harmaan ja mustan yhdistelmiä.

Muusikoiden puvut ovat saaneet inspiraationsa grönlantilaisista helmikirjailuista puvuista. Puvut ovat esityksen värikkäimmät, mutta värit ovat taitettu mustaan. Väreinä käytetään sinistä, punaista, keltaista, mustaa.

Kuva 20. Pukujen testausta.

Materiaalit

Esityksen budjetti oli olematon. Jo alusta asti olikin selvää, että toteutan puvut kierrätysmateriaaleista. Käytössäni oli Taideakatemia pukuvarasto ja käytin hyväksi suhteitani Linnateatterin pukuvarastoon. Sen lisäksi kiersin kirpputoreja ja hain ilmaiseksi materiaalia poistotekstiilitapahtumista. Osa vaatteista ja kengistä oli esiintyjien omia.

Tein jokaiselle esiintyjälle oman suunnitelman siitä, mitä vaatteita heille hain. Suunnitelmissa oli kuva jokaisesta vaatteesta erikseen, kuva esiintyjästä, mitat ja tunnelmakuva. Suunnitelmasta yliviivasin vaateen sitä mukaa kun ne löytyivät. Tämä muistilappu toimi hyvin. Ei tarvinnut erikseen miettiä, mitä nyt puuttuikaan.

Löytyneet materiaalit ja valmiit vaatteet vaikuttivat vain yllättävän vähän alkuperäisiin suunnitelmiini. Tosin en ollut lyönyt lukkoon esimerkiksi tiettyjä värejä, vaan riitti että ne olivat tarpeeksi lähellä ideoita ja sopivat yhteen muiden vaatteiden kanssa.

Kuva 21. Palaveri.

Testaus ja sovitus

Pukujen sovittaminen tapahtui harjoitusten yhteydessä. Samalla nukettajat pääsivät kokeilemaan niitä toiminnassa ja antamaan välitöntä palautetta, jos jotakin piti muuttaa. Suuria muokkauksia en joutunut vaatteille tekemään.

Kun sovitin pukuja harjoituksissa, sain palautetta samalla myös ohjaajalta. Joko hyväksynnän tai korjausehdotuksia. Toisaalta on tärkeää näyttää ohjaajalle missä mennään pukujen kanssa, mutta keskeneräisten pukujen näyttäminen voi olla myös riski, jos ohjaaja ei osaa nähdä tulevaa kokonaisuutta.

Harjoitusten aikana selkeytyi hyvin nopeasti, ettei ohjaajan kantamaa huolta vaatteiden liiallisesta kuumuudesta tai hikipisaroista nukettajien kasvoilla tarvinnut olla huolissaan. Tarina kantoi ja nukettajat hoitivat kenttäänsä mallikkaasti.

Kuva 22. Shamaanin puku valmistusvaiheittain.

6.2 Hahmot

Shamaani

Shamaanin eli Miljan nahkatakki oli väreiltään, muodoiltaan ja kooltaan täydellinen. Takista muokkasin ensimmäisenä kauluksen ja Miljan toiveesta kiinnitin hihat, niin että ne pysyivät ylhäällä. Halusin lisätä takkiin jotakin hauskaa, joten käytin koristelussa löytämiäni pehmonalleja. Liitin paloja nalleista karvakoristeiden joukkoon, jolloin nallet näkyivät joukosta vain vähän. Ohjaaja ei innostunut ideastani, kun näytin hänelle keskeneräisen takin kuvaa. Olin kuitenkin varma omasta näkemyksestäni ja päätin jättää nallet takkiin. Lisäksi koristelin takkia nahkahapsuilla ja muilla koristeilla.

Housut olivat mustat löysät collegehousut. Kenkiä etsin pitkään. Olisin halunnut Shamaanille perinteisemmän näköiset inuit-kengät, muttei sellaisia tullut vastaan. Lopulta otettiin käyttöön Miljan omat kengät, jotka sopivat kokonaisuuteen.

Takin alle tuli t-paita, joka näkyy takin ollessa auki. Shamaanin korut toimivat amuletteina, joita inuitit käyttivät paljon. Idean korujen käyttöön sain luettuani inuittien tavoista. Korujen käyttö sopi hahmolle. Viimeisen silauksen shamaanin pukuun toi pitsistä valmistettu vyö, joka yhdisti hahmon muusikoihin ja hänen avustajaansa. Shamaanin värit olivat ruskean lisäksi punainen, sininen ja musta.

Kuva 23. Shamaanin avustajan puku valmistusvaiheittain.

Shamaanin avustaja

Shamaanin avustajan eli Jutan takissa oli valmiiksi karvareunainen huppu. Lisäsin reunukseen karvoja. Lisäksi koristelin takin pitsillä, nahkahapsuilla ja muilla karvakoristeilla. Muuta muokkaamista takki ei tarvinnut.

Jutalle valitsin mustat housut. Avustajan värit olivat samat kuin Shamaanin eli ruskea, sininen, musta ja punainen.

Kuva 24. Kalastajien puvut valmistusvaiheittain.

Kalastajat

Kalastajien eli Joelen, Elenan ja Antin takit kokivat suurimmat muutokset. Ne olivat eriväriset, mutta muodoiltaan kuitenkin yhdessä toimivat. Kaksi takeista värjäsin pesukoneessa, jotta saisin kokonaisuudesta yhtenäisen. Sininen väri sopi sekä merelliseen teemaan että lavastuksen taustakankaaseen. Takkeihin lisäsin myös huput sopimaan paremmin inuittien tyyliin.

Harjoituksissa keksittiin kaataa vettä kalastajien päälle myrskykohtauksessa. Tässä vaiheessa takit oli jo hankittu. Vahasin takit mehiläisvahalla, joka teki pinnasta vettähylkivän. Kastelu tapahtui esityksen loppupuolella, joten esiintyjät kestävät pienen kastumisen.

Kalastajille tuli tummat housut, joko mustat tai tummansiniset. Kengiksi valitsin kalastajille kumisaappaat. Vaikka ne eivät suoraan olekaan inuittien maailmasta, ne sopivat kuitenkin kokonaisilmeeseen. Takkien alle tuli lisäksi ruutupaidat.

Pipojen käyttö oli esiintyjien oma ehdotus. Se kävi minulle hyvin, koska ne sopivat kokonaisuuteen ja ideakuvissa näkyi päähineitä inuit-kalastajilla. Kokonaisuutena kalastajat olivat melko sinisissä väreissä. Lisäksi oli ripaus mustaa, punaista ja harmaata.

Kuva 25. Muusikoiden puvut valmistusvaiheittain.

Muusikot

Muusikoiden eli Terhin ja Helin puvut tuottivat suurinta päänvaivaa. Valitsin heille ensin takit, mutta sovituksessa ne eivät sopineet alkuunkaan. Takit olivat liian suuret ja massiiviset ja pienet tytöt olisivat hukkuneet niiden sisään. Takit olisivat olleet myös heidän tiellään esityksen aikana. Muusikoilla oli nopeita vaihtoja soittimesta toiseen ja lattialle kurkottaessa takit olisivat olleet tiellä.

Parin päivän mietinnän jälkeen ja alun inspiraatiokuvien selailun jälkeen sain idean tehdä heille grönlantilaisien helmikoristeltujen paitojen mukaiset puvut. Pohjalle tuli siniset trikoopaidat, joiden päälle tein pitsistä koristeelliset ”ponchot”. Ne värjäsin ja maalasin näyttämään värikkäiltä kirjailuilta. Housut olivat muusikoiden omat ja ne näkyivät vain kiitoksien aikana. Muuten muusikot istuivat lavan sivussa, mutta kuitenkin näkyvisä. Väreiltään muusikot olivat sinisen, punaisen ja mustan yhdistelmä.

Kuva 26. Esiintyjät valmiissa puvuissa.

6.3 Lisätyöt

Naamio

Vaatteiden lisäksi valmistin Shamaanin käyttämän naamion. Shamaani esittää myrskykohtauksessa Sednaa, joka ilmestyy myrskyn jälkeen Kalegille. Kohtaukseen oli alun perin tilattu nukke, mutta se ei kuitenkaan toiminut käytännössä. Päädyimme käyttämään kohtauksessa naamiota. Naamion käyttö sopi muodonmuutosteemaan ja toi hauskan kontrastin pienen nukken ja suuren nukettajan välille. Se toimi myös korostamaan ihmisen pienuutta suuren luonnonvoiman edessä.

Inuitit käyttivät naamiota esityksissä ja juhlamenoissa. Naamio valmistettiin yleisimmin puusta, mutta myös nahasta. Naamioiden sommittelu oli vain yksi osa perinteistä inuittitaidetta, jossa jokainen esine pyrittiin valmistamaan kauniiksi. (Burch 2000, 131.)

Monet naamiot edustivat eläinten tai yliluonnollisten olentojen henkiä. Naamion edustama henki innosti juhlaesiintyjää heti, kun hän asetti sen kasvoilleen. (Burch 2000, 128.)

Kirjoissa oli paljon kuvia inuittien valmistamista ja käyttämistä naamioista. Yhdessä Saarvan kanssa katsoimme kuvia ja päädyimme yhdistelmään monesta kuvasta. Suunnittelimme, että naamio olisi selkeälinjainen ja saisi olla epäsymmetrinen. Muotoilin naamion kuolinnaamion (kipsinen kasvojen jäljennös) päälle plastoliiniilla. Valmiin naamion valmistin paperista ja maalasin akryylimaaleilla. Nahkanaamion valmistamiseen ei olisi aika riittänyt. Koristeena käytin villalankoja ja kirpputorilta löytyneen simpukkakorun.

Korppi

Lisäksi valmistin nukken, joka tehtiin nahkaisista käsineistä. Käsineet esittivät korppia. Käsineiden pintaan maalasin sulkakuvioita, jotka toivat miellelyhtymän siipiin. Käsineet toimivat yksinkertaisuudessaan hyvin. Käsineiden avulla saatiin Ilmanek-nukke lentämään ja muuttumaan ihmisestä korpiksi.

Kuva 27. Naamio. Kuva Sonja Vainionpää.

7

Valmis esitys

Ensi-illan jälkeen sain huokaista helpotuksesta. Esitys oli valmis ja yleisö piti näkemästään. Myös minusta esitys kokonaisuudessaan oli onnistunut.

Nukkettajat saivat nuket elämään. Pienillä liikkeillä oli suuri merkitys. Hypnoottisena seurasin nukettajien uusia ja uusia versioita liikuttaa yksinkertaiselta tuntuva pientä nukkea. Nukkettajien ansiosta esitykseen saatiin myös huumoria, joka ei tekstistä tullut ilmi. Tuntui, kuin nukkien ilmeetkin olisivat muuttuneet tunnelman mukana, vaikka kasvojen ilme pysyi koko ajan samana.

Elävä musiikki toi oman elementtinsä esitykseen. Terhi ja Heli tekivät hienoja ääniä, äänimaisemia ja musiikkia koko esityksen ajan. Heidän työskentelyään oli ilo seurata, kun soittimet vaihtuivat lennosta toiseen. Nukkettajien ja muusikoiden yhteistyö sujui mutkattomasti.

Puvut olivat osa visuaalista kokonaisuutta lavastuksen ja valojen kanssa. Nämä veivät katsojan oikeaan paikkaan ja tunnelmaan ja juuri kokonaisuutena se toimi hyvin. Värimaailma oli tasapainoinen ja yhteensopiva. Tarkoituksena oli saada nuket näkymään mahdollisimman hyvin. Valoilla saatiin rajattua tapahtumia näkymään juuri siellä missä piti.

Kuvat 28. Esityskuvat. Kuvat Sonja Vainionpää.

7.1 Valokuvia valmiista esityksestä ja pukujen arviointi

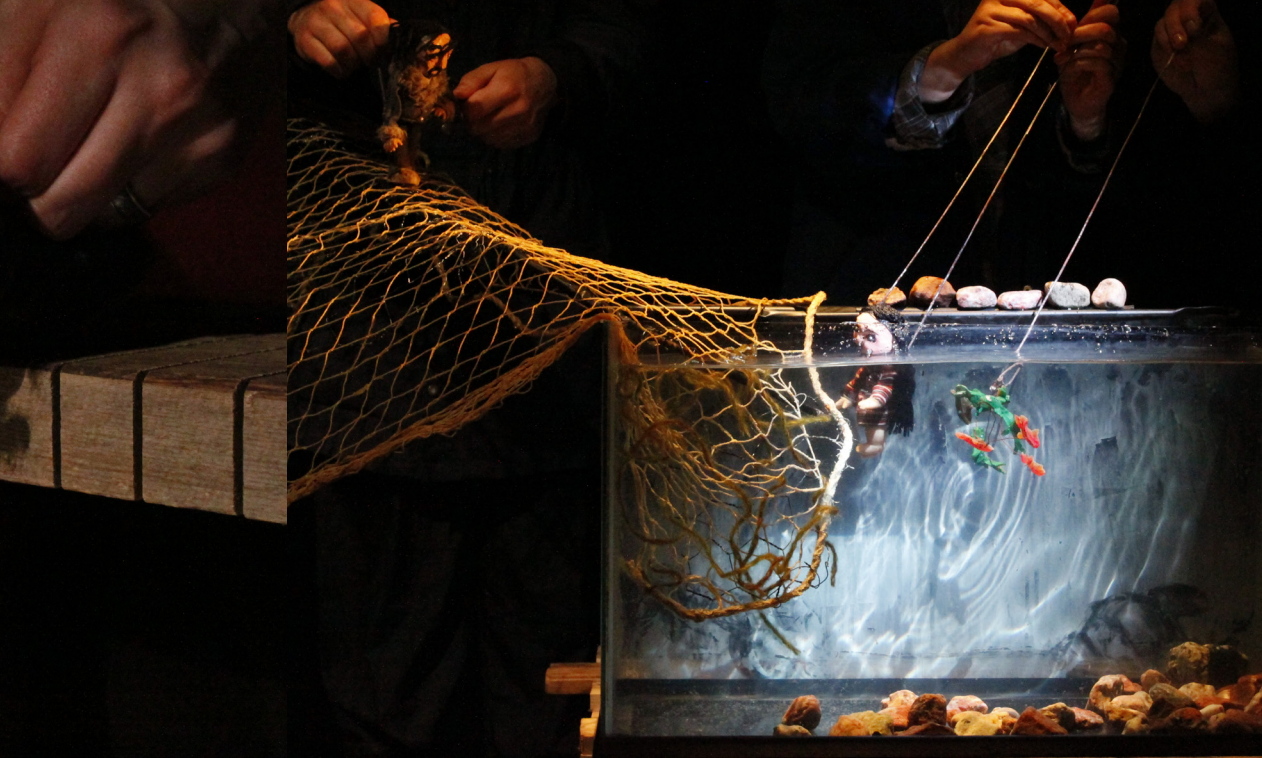
Puvut olivat näkyvillä esityksen alussa ja lopussa. Alkuseremoniassa oli tärkeää, että katsoja tunnistaa hahmon ja pääsee oikeaan tunnelmaan.

Käytin nukettajien puvuissa tummia värejä sekä materiaaleja, jotka olivat pinnaltaan mattoja. Näin toivoin, että hahmot saataisiin piilotettua tarvittaessa paremmin. Shamaanin nahkatakki oli kiiltävin elementti. Se ei kuitenkaan ollut niin kiiltävä, että se olisi häirinnyt esityksen aikana. Tarinan kertojana Shamaani sai myös näkyä eniten.

Jokaisessa puvussa oli sinistä, joko paljon tai vähän. Pitsien käyttö yhdisti Shamaania, hänen avustajaansa ja muusikoita. Punainen väri vanhimman kalastajan pipossa yhdisti hänet Shamaaniin.

Kalastajien siniset takit sopivat sekä merelliseen teemaan että lavastuksen taustakankaaseen. Mielestäni pukujen kautta tuli selvästi esille heidän hahmonsensa. Kalastajien puvut olivat viitteellisesti yhteydessä sekä inuittien pukeutumiskulttuuriin että nykyisin käytettyihin vaatteisiin. Linjoiltaan kalastajien takit olivat selkeitä ja hillittyjä, jota värit korostivat. Takeissa oli vähän yksityiskohtia, vain muutamia taskuja ja neppareita.

Shamaanin ja hänen avustajansa takit saivat inspiraationsa perinteisistä inuittien takeista. Takeista näkyy niiden pohjalla käytetty nahkatakki, mutta koristeet vievät ne inuittien maailmaan. Koristeilla toin takkeihin yksityiskohtia ja kerroksellisuutta, mutta hillittyjen värien vuoksi, ne eivät vieneet liikaa huomiota.

Nukettajat saatiin piilotettua, kun haluttiin keskittyä vain nukkien seuraamiseen. Pukujen värit helpottivat tätä. Valoilla saatiin korostettua yksityiskohtia. Vaikka nuket olivat pieniä, näkyvät ne valojen ansiosta hyvin. Myös puvut näyttivät parhaita puoliaan valoissa ja lavastukseen sijoitettuna.

Shamaanista tuli kuin yksi nukeista tai ainakin uusi hahmo, kun hän puki naamion ylleen. Naamio linkitti esityksen hienosti inuittien kulttuuriin, jossa naamioita on käytetty paljon. Naamio kasvoillaan Shamaani esitti Sednaa. Nukkien maailmaan tuli yhtäkkiä suuri hahmo ja se toi esitykseen uuden yllättävän elementin. Puku ja naamio toimivat yhdessä mainiosti. Kohtauksesta tuli yksi suosikeistani.

Shamaanin ja hänen avustajansa nahkatakkit olivat melko kuumia ja varsinkin valojen loisteessa. Nukettajat sanoivat pukujen olevan kuumia, mutta se ei haittaisi esiintymistä. Esitys oli kestoaltaan vain noin tunnin mittainen, joten pukujen kuumuudesta ei tullut ongelmaa. Ohjaajan pelkäämät hikipisarot nukettajien kasvoilla eivät näkyneet.

Muusikot olivat esityksen ajan sijoitettuna katsomon sivussa. He olivat osa esitystä, mutta eivät olleet katsojan silmissä koko ajan. Heidän puvustamisensa oli kuitenkin osa kokonaisuutta ja olisi näyttänyt oudolta, jos he olisivat olleet omissa vaatteissaan.

Puvut kokonaisuutena oli mielestäni tasapainoinen, teemaan sopiva ja hillitty. Puvustuksessa toteutuivat ohjaajan toiveet, jotka olivat pääosassa suunnittelua. Hän toivoi erityisesti, että nuket olisivat esityksen pääosassa ja näin mielestäni myös tapahtui.

SOEONVA

7.2 Vastaukset tutkimuskysymyksiin

Millä visuaalisilla elementeillä saadaan viestitettyä mielikuva inuittikulttuurista?

Tavoitteena oli tuottaa puvustus, joka on saanut inspiraationsa inuittien pukeutumistyyleistä, toimii ympäristössään teatterin lavalla, saattaa katsojansa oikeaan tunnelmaan, vastaa ohjaajan toiveita ja miellyttää myös käyttäjiään. Mielestäni pääsin tavoitteisiin ja myös työryhmältä saatu palaute tuki tätä.

Dokumenttiaineistoa ja kuvia tutkimalla sain tietoa inuittien pukeutumisesta. Löytyneet materiaalit toimivat sekä inspiraationa että rajasivat tekemistä. Kokeilemalla pääsin lopputulokseen, joka vastasi tavoitteita.

Valitut muodot, materiaalit, värit ja yksityiskohdat vievät katsojan oikeaan tunnelmaan. Teatterissa puvut ovat osa kokonaisuutta. Ilman lavastusta ja valoja puvut eivät pääse oikeuksiinsa.

Minkälainen prosessi edeltää valmiista puvustusta?

Huomasin, että prosessi, jota tutkin, sisälsikin monta pientä prosessia. Se sisälsi esimerkiksi suunnittelu- ja valmistusprosessin, harjoitusprosessin, henkilökohtaisen prosessin ja kirjoitusprosessin. Yhdessä nämä prosessiyksiköt muodostavat kokonaisuuden. Jokaisista osiosta tarvitaan, jotta päästään lopputulokseen.

Jokainen näistä prosesseista kulkee lähes samanlaisen kuvion. Aluksi on paljon informaatiota, joka näyttäytyy sumuna ja ongelma saattaa näyttää paljon suuremmalta. Kun pieniä paloja aletaan tutkia ja selvittää, sumu alkaa hälventyä ja ratkaisu alkaa muodostua. Kokeilujen kautta päästään lähemmäs ratkaisua. Toisinaan ratkaisun löytäminen tuottaa uuden ongelman ja kuvio alkaa alusta.

Jokainen prosessi on erilainen. Se voi olla helppo ja ratkaisu ongelmaan löytyy ilman tuskia, kuin itsestään. Joskus prosessi voi olla tuskaisen vaikea. Mikään ei tunnu onnistuvan ja ratkaisun etsiminen tuottaa suurta tuskaa.

Suunnittelijana on tärkeää pitää langat käsissä ja olla ajan tasalla jokaisesta prosessin vaiheesta. Kun yksi prosessi saadaan päätökseen, alkaa toinen prosessi. Todellisuudessa lähes kaikki prosessit ovat käynnissä yhtä aikaa. Monesti vastaus saadaan vasta, kun seuraava prosessi saadaan käyntiin. Esimerkiksi puvun valmistuksessa voi olla ongelma, jota ei saada ratkaistua ennen harjoitusten alkamista. Tai harjoitusvaiheessa puku on niin tärkeässä osassa, ettei kohtausta pystytä harjoittelemaan ilman pukua.

Omalla kohdallani tämä puvustusprosessi ei ollut helppo. Tai oikeastaan vain henkilökohtainen prosessi oli se, joka tuotti päänvaivaa ja se heijastui muihin osa-alueisiin. Puvut valmistuivat omalla painollaan. Suurimman taistelun kävin itseni kanssa. Kuten kliseisesti sanotaan, olet itsesi pahin vihollinen. Niin tapahtui minulle tässä projektissa.

Kuva 29. Kalegi. Kuva Sonja Vainionpää.

Pohdinta

Aluksi ajattelin puvuista, että helppo homma, vähän karvaa ja selkeitä linjoja. Enkä oikein innostunut kulttuurista, saati kertomuksesta. Kun tutkin inuittien historiaa ja elämää lisää, löysinkin ainutlaatuisen kulttuurin ja puukeutumistyylin. Vastaavaa ei ole muualla maailmassa. Erityisen kiinnostavaa oli lukea, miten hienosti he käyttivät erilaisia materiaaleja hyväkseen. Lisäksi kuvat tehdyistä käsitöistä tekivät vaikutuksen. Myös se, miten jokainen esine oli tarkoituksellinen, käyttöön tehty ja koristeltu kauniisti.

Työskentely ei tuntunut kuitenkaan erityisen helpolta missään vaiheessa. Aluksi tuntui vaikealta aloittaa, en tiennyt mistä olisin lähtenyt liikkeelle. Kuvien selailun jälkeen olin aluksi ymmälläni, että miten ihmeessä saan vangittua inuittien erityispiirteet näyttämölle. Lavalle ei voi laittaa turkiksissa olevia hahmoja ja mitä ihmettä katsojat tietävät inuittien kesävaatteista? Myös nykyaikaan sijoittuminen toi oman haasteensa. Sittenhän nukettajat

lavalla näyttävät vain itseltään. Tunnistettavin inuitti on mielestäni kasvoiltaan. Olisiko sittenkin pitänyt lähteä pohtimaan ensin maskeerausta?

Valmistusvaiheessa en tuntunut pääsevän omaan flow-tilaani millään. Jotkin perinteinen omiin ideoihini sokeasti luottaminen puuttui koko työskentelyn ajan. Myös kirjoitusprosessi samaan aikaan tuntui raskaalta ja energiaa vievältä. Päätinkin jättää sen taka-alalle noin kuukautta ennen ensi-iltaa, kun en tuntunut saavan vaatteita valmiiksi millään.

Juuri ennen ensi-iltaa olin täysin sokea omalle työlleni. Olisin toivonut palautetta joltakin alaa tuntevalta, toisaalta en olisi ehkä kestänyt mitään negatiivista, edes rakentavaa palautetta. Väsymys oli kova, joka ei johtunut ainoastaan tästä prosessista, vaan yleisestä koulun loppuun saattamisesta ja tulevasta uudesta työrupeamasta, joka alkoi heti ensi-illan jälkeen.

Pelottavinta suunnittelutyössä on ajatella epäonnistuvansa. Mitä jos työstäni ei pidetä? Saanko enää mitään töitä? Onko urani ohi ennen kuin se ehti alkaakaan? Se taitaa olla tunne, joka on vain kestävä. Se on myös työskentelyn suola, pakottaa ajattelemaan uudelleen ja tekemään parempia ratkaisuja.

Yksi henkilökohtaisista tavoitteistani oli etsiä omaa luovuuttani. En tiedä löysinkö sitä. Enkä edelleenkään tiedä mistä ideat tulevat ja voiko siihen luottaa, että ideoita aina tulee. Opin tässä työssä ainakin sen, että taustatutkimus on todella tärkeää, oli aihe mikä tahansa. Ehkä voin tulevaisuudessa luottaa siihen, että taustan tutkimisen yhteydessä ideat ja innostus löytyvät. Jokainen projekti on myös omanlaisena eikä siihen pysty täysin valmistautumaan, ennalta määrittelemään tai suunnittelemaan. On paljon, niin paljon muuttujia.

Kuitenkin selvisin tästä haasteesta mielestäni kunnialla. Jokaiselle esiintyjälle löytyi vaatteet päälle ja jopa teemaltaan ja värimaailmaltaan sopivan näköiset. Jälkikäteen kuvia tutkittuani, on puvustus ihan onnistunut ja olen lopputulokseen tyytyväinen. Mielestäni jokainen lavalla esiintyvä on suhteessa toisiinsa, tasapainossa ja kenenkään puku ei hyppää silmille epämiellyttävästi. Toisaalta nyt tekisin puvut varmasti aivan erilaisiksi.

Ohjaaja Saarva oli myös tyytyväinen työhöni ja vakuutteli, että se oli sitä mitä hän halusi. Puvustus oli tarpeeksi hänen näkemyksensä mukainen, mutta myös minun näköiseni. Jopa nallekarhut shamaanin takissa saivat kiitosta ja niille löytyi myös symbolisia merkityksiä ilmastonlämpenemisestä lähtien. Pidin tarpeeksi pääni ja luotin tässä kohtaa omaan näkemykseeni. Hän jopa surkutteli, ettei uskaltanut lähteä pukujen kanssa rohkeammin

kokeilemaan. Päätimme, että seuraavassa projektissa kokeilemme miten pitkälle pukujen koristelussa voi mennä, ennen kuin se syö nukkien näkyvyyden. Keskustelimme siitä, miten olimme yllättyneet, kuinka nukeilla esitetty tarina tempaisi mukaansa ja siinä vaiheessa puvuilla ei enää ollutkaan niin suurta merkitystä.

Kaikilla osa-alueilla oli tässä projektissa oma paikkansa. Puvut eivät olisi näyttäneen miltään ilman valoja tai lavastusta. Tarina ei olisi herännyt henkiin ilman esiintyjä. Ja tarina ei olisi tullut niin hyvin esiin ilman oikeaa ohjausta. Yhtä kaikki, jokainen pieni palanen, kun loksahda kohdalleen, on lopputuloksena vaivattoman ja helpon näköinen esitys. Mielestäni tässä projektissa onnistuimme siinä koko työryhmän yhteistyön ansiosta. Hyvän esityksen lisäksi ilmapiiri pysyi koko projektin ajan innostuneena ja positiivisena. Oli hienoa olla osana tätä projektia.

Ammatti- ja opiskelijatyöryhmissä on pieni ero siinä, miten projektiin ja työhön suhtaudutaan. Opiskelijoiden kesken työskentely on enemmän yhteistyötä ja yhdessä tekemistä, ammattilaisten (vuosia alalla olleiden) kanssa hierarkkisempaa.

Vaikka olen lopputulokseen tyytyväinen, tekisin kuitenkin monet asiat toisella tavalla nyt. Taustatutkimusta olisi voinut tehdä vielä laajemmin, materiaaleja olisi voinut käyttää luovemmin ja tehdä enemmän kokeiluja. Toisaalta tämä puvustus oli resursseiltaan ja aikataulullisesti paras mahdollinen. Mietinkin että, jokainen puvustus (taideteos/prosessi) on kokoelma sen hetken resursseja, rajoitteita, ihmissuhteita, budjettia, aikaa, siis monen asian summa, jossa on ennen kaikkea paljon tunnetta.

Lähteet

Anttila, P. 2006. Tutkiva toiminta ja ilmaisu, teos, tekeminen. 2. Painos. Hamina: Akatiimi Oy.
Burch, E. 2000. Eskimot. Helsinki: Like.
Hannula, M., Suoranta, J., Vadén, T. 2003. Otsikko uusiksi. Taiteellisen tutkimuksen suuntaviivat. Tampere: Eurooppalaisen filosofian seura ry.
Hjelt, M. & Nuutinen, C. 2012. Veden valtiaat. Totta & Tarua. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
Morrison, D & Germain, G-H. 1995. Inuit. Glimpses Of An Arctic Past. Canada: Canadian Museum of Civilization.
Saloniemi, M-R. (toim.) Arktiset sivilisaatiot. Elämää Beringinsalmen rannoilla. Tampere: Tampereen museot.
Peltonen, L. & Tawast, M. (toim.). 2009. Nukketeatteria suomalaisilla näyttämöillä. Helsinki: Like.

Wikipedia 2016, Viitattu 1.2.2016 [www.wikipedia.org/wiki/Sedna_\(mythology\)](http://www.wikipedia.org/wiki/Sedna_(mythology))
Kielitoimiston sanakirja 2016, Viitattu 9.11.2016. <http://www.kielitoimistonsanakirja.fi>

Kollaasilähteet

Burch, E. 2000. Eskimot. Helsinki: Like.
Kinnunen Bruun, S. 1989. Inuitien Grönlanti. Espoo: Kustannusosakeyhtiö Frederika.
Itkonen, T. 2004. Inughuit. Helsinki: Libris Oy.
Hansen, H.H. 1978. All världens klädedräkter. Stockholm: Almqvist&Wiksell Förlag AB.
Morrison, D & Germain, G-H. 1995. Inuit. Glimpses Of An Arctic Past. Canada: Canadian Museum of Civilization.
Saloniemi, M-R. (toim.) Arktiset sivilisaatiot. Elämää Beringinsalmen rannoilla. Tampere: Tampereen museot.

Viitattu 10.2.2016:

<http://objects.prm.ox.ac.uk/pages/PRMUID7022.html>

<http://www.notechmagazine.com/2013/01/caribou-skin-clothing-beats-high-tech-expedition-clothing.html>

<http://www.eskimoivory.com/masks.html>

<http://culturalcrosspollination.tumblr.com/post/9260075009>

https://www.1000museums.com/art_works/edward-sheriff-curtis-ceremonial-mask-nunivak-the-north-american-indian-v-xx-norwood-ma-the-plimpton-press

<http://indulgy.com/post/BJ4lSpZSR1/vogue-korea-queen-of-snow>

<http://www.glenbow.org/thule/?lang=en&p=inside&t=enhanced&s=4-2&q=2&mi=1&si=5>

<https://s-media-cache-ak0.pinimg.com/originals/68/ba/46/68ba46f7ab3e9c058bd91266c5acd315.jpg>

<https://fi.pinterest.com/pin/521643569319751539/>

http://notedelhotel.blogspot.fi/2012_08_01_archive.html

<http://sisterwolf.tumblr.com/post/79918171590/inuit-greenland-1903>

<http://www.thejealouscurator.com/blog/2010/12/15/im-jealous-of-jason-decaires-taylor/>

<https://www.flickr.com/photos/royalscotgeosoc/12318764705>

https://lh3.googleusercontent.com/-_rFo64W6zaY/T4xYAaxJL0l/AAAAAAAAAYOM/Xpm09gzsZqY/s581/Inuit+girl+--+circa+1910.jpg

http://www.nytimes.com/slideshow/2006/11/17/travel/20061119_LAPLAND_SLIDESHOW_6.html?_r=0

<http://northseaclothing.tumblr.com/post/42924401191>

<http://www.urbanoutfitters.com/urban/catalog/productdetail.jsp?id=35082940>

<http://www.laine-et-tricot.com/kits-tricot/istex-lopi/riddari.html>

<http://www.sharpenedlead.com/?p=214>

<http://redingote.fr/breves/ganseys-de-la-cote-est-de-langleterre>

<http://gingerhaze.tumblr.com/post/15130981909/old-fisherman-gasp%C3%A9-quebec-canada-1936-paul>

<http://kurungabaa.net/2010/11/02/corougle-corracle-curricle-and-coricle-the-corracle/>

https://www.flickr.com/photos/k_air_en/7382062316/

<https://s-media-cache-ak0.pinimg.com/originals/41/8f/e2/418fe24e4fbfec234f6fa7b3a4f49c79.jpg>

http://roblang.photoshelter.com/image/I0000.BYC__uZoYw

<https://www.superstock.com/stock-photos-images/1782-6455>

https://www.etsy.com/listing/106672784/vintage-souvenir-photo-old-fisherman?utm_source=Pinterest&utm_medium=PageTools&utm_campaign=Share

http://www.francisfrith.com/newlyn/newlyn-fisherman-henry-kitchen-1906_56528

<http://eurasian-shamanism.tumblr.com/>

<https://s-media-cache-ak0.pinimg.com/originals/16/3b/6a/163b6a8a33ad5d4edef07a0ac4a24ec4.jpg>

<http://omgthatartifact.tumblr.com/page/5>

<http://www.knitnut.net/2005/12/the-lion-the-witch-and-the-wardrobe/>

Liitteet

Liite 1. Kohtausluettelo

Sednan kohtauskohtainen luettelo, päivitetty 12.11.2015

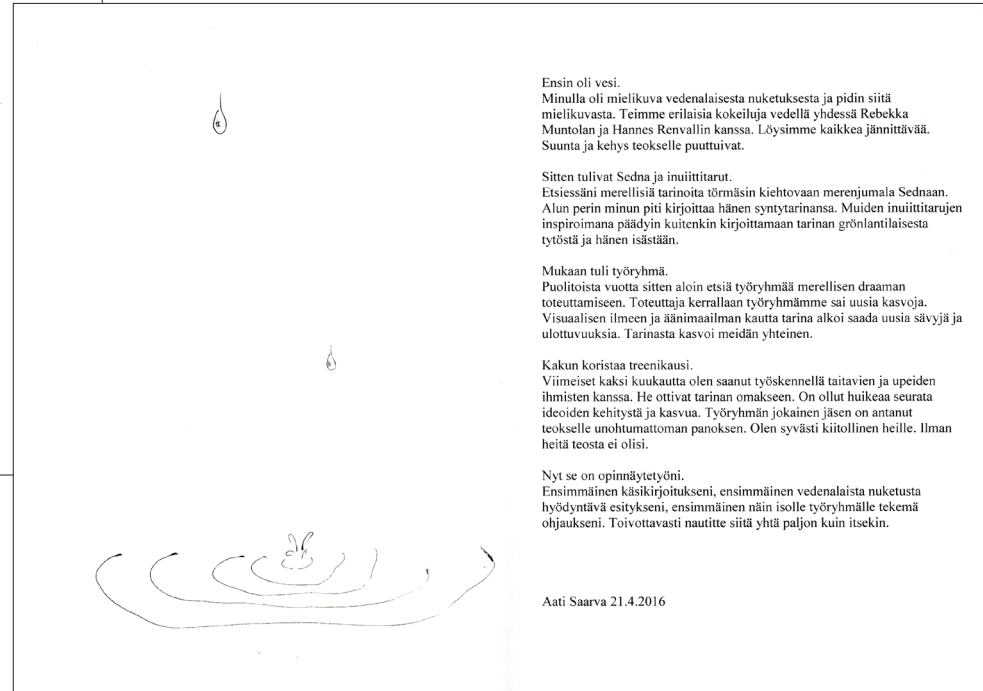
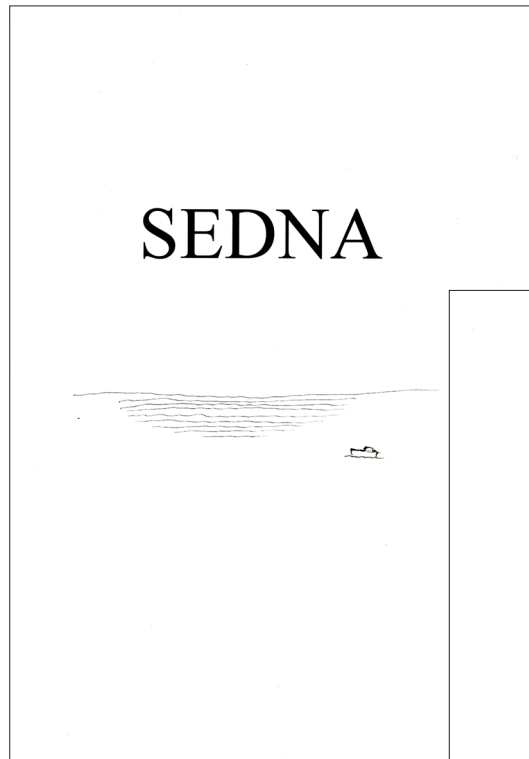
Kohtaus	Lavastus	Nuket/Nuketajat	Valot	Äänet
Keskus henkilö, kesto				
A. Riitin aloitus. Nuori kalastaja, 4min	Shamaanin luola, Sednan symboli, lyhty, joka ei pala, akvaariot, kalaverkko	Kalastajat saapuvat Shamaanin luola	Hämyinen luovalajaistus	Ei mitään tai sitten hidasta rummutusta.
1. Rosan kohtalo. Kaleqi, 2 min	Keskellä merta, aaltojen alla, kajakki	Kaleqi, harppuna, valtavasti kaloja, valas, Rosa tippuu aaltoihin, vauvan kapalo	Veden alla, valoisin ja kaunein valaistus meren alle koko esityksen aikana, muuttuu Rosan pudottua kuolleemmaksi	Alkuun meriteema. Kun Rosa tippuu, Kaleqi-teema. Musiikki saa olla dominoiva.
2. Sanna ja meri. Sanna, 4min	Kotiranta/sukellusranta, aaltojen alla + koti	Sanna ilman takkia sukeltaa, Kaleqi hakee Sannan merestä, kalat, joita Sanna tarkkailee	Veden alla, rauhallinen, luonnollinen, kotoinen. Valot käyvät myös nukuttajassa, joka sukeltaa Sannan kanssa samaan aikaan.	Meri- ja Sanna-teema. Leikkitelevää melodiaa. Hiljaisuus, kun Kaleqi saapuu.
3. Kaleqin alus. Kaleqi, 3 min	Pieni laituri, troolialus köysineen, troolialuksen päälle kävellään	Sanna, Kaleqi, Ilmanek ja lyhty	Päivä	Kaleqi- ja myrsky-teeman sekoitus. Synkempää, matalia ääniä.
4. Troolauksen tarina. Ilmanek, 4 min	Merellä, aaltojen päällä, troolialus, verkko	Valtavasti kaloja, jotka jäävät verkkoon kiinni	Pinnan päällä pääosin, välillä voi valaista veden allekin kaloja. Valot siirtyvät hetkeksi myös Shamaanin ja nuoreen kalastajaan.	Ilmanek-teema. Tarinankerronta-folkia.
5. Oivallus. Sanna, 1 min	Mantereella, hyvän juoksumatkan päässä sukellusrannasta	Sanna, Ilmanek ja lyhty	Ilta Valot siirtyvä shamaanin avustajaan, joka viiltää kalan auki.	Sanna-teema. Jatkuu suoraan seuraavaan kohtaukseen.

Sednan kohtauskohtainen luettelo, päivitetty 12.11.2015

6. Sannan kosto. Sanna, 3 min	Sukellusranta, aaltojen päällä, rantaviiva näkyy. Kala, veitsi, pöytä.	- Sanna, joka riisuu takkinsa ja sukeltaa - Ilmanek ja lyhty - kala, jonka Sanna teurastaa - Sannan puukko - Kaleqi	Ilta, aaltojen päällä ja rannalla. Valot siirtyvä shamaanin avustajaan, joka viiltää kalan auki. Troolialuksen valokiljat	Kun Sanna sukeltaa, ei musiikkia.
7. Epäluottamus. Kaleqi, 3 min	Kotilaituri, troolialus köysineen	Sanna, Kaleqi, Ilmanek ja lyhty	Aaltojen päällä, aamu	Kaleqi-teema tai hiljaisuus.
8. Paineistettu alus. Kaleqi, 5 min	Keskellä merta, aaltojen päällä, troolialuksen kannella, nouseva myrsky, aallokko, sadepilvet	Kaleqi, Sanna, nouseva myrsky, Kaleqin puukko, valas	Aaltojen päällä, nouseva myrsky, salamat	Voimistuva myrsky-teema. Musiikin pitää dominoida.
9. Myrskyn silmä. Kaleqi, 5 min	Keskellä merta, aaltojen alla, uppoava troolialus, pilvet	- Kaleqi - hukkuva Sanna, - Sednan pää ja sormeton kämmen, - kaksi valasta, - korppi (Ilmanek), joka lentelee	Aaltojen alla, aaltojen päällä vain korppi	Myrsky-teema vaimenee seesteiseksi Ilmanek-teemaksi.
10. Valistuminen. Ilmanek, 5 min	Keskellä merta, pinnan päällä, kajakki, jossa on kiinni Ilmanekin lyhty	- Ilmanek, muuttuu korpiksi - kaksi valasta, joista toinen syö korpin - Kaleqi, - puukko, - Sanna, - Lyhty	Aaltojen päällä, selkeä sää.	Meri-teema. Hiljaisuus. Rummutus alkaa vaimeana.
B. Lyhdyn kantaja. Nuori kalastaja, 2 min	Shamaanin luola, lyhty, joka sytytetään	Lyhtysaattue ulos.	Hämyinen luola + lyhty.	Rummutus, joka viestittää, että tarina ja hahmojen elämä jatkuu esityksen päättyttyä.

+ Ääniefektinä tarvitaan vauvan rääkyä, sumutorvi, valaita, tuli, myrsky ja korpin räkäisy.

Liite 2. Käsiohjelma

Ensin oli vesi.
Minulla oli mielikuva vedenalaisesta nuketuksesta ja pidin siitä mielikuvasta. Teimme erilaisia kokeiluja vedellä yhdessä Rebekka Muntolan ja Hannes Renvallin kanssa. Löysimme kaikkea jännittävää. Suunta ja kehys teokselle puuttuivat.

Sitten tulivat Sedna ja inuiittitarut.
Etsiessäni merellisiä tarinoita törmäsin kiehtovaan merenjumala Sednaan. Alun perin minun piti kirjoittaa hänen syntytarinansa. Muiden inuiittitarujen inspiroimana päädyin kuitenkin kirjoittamaan tarinan grönlantilaisesta tytöstä ja hänen isästään.

Mukaan tuli työryhmä.
Puolitoista vuotta sitten aloin etsiä työryhmää merellisen draaman toteuttamiseen. Toteuttaja kerrallaan työryhmämme sai uusia kasvoja. Visuaalisen ilmeen ja äänimaailman kautta tarina alkoi saada uusia sävyjä ja ulottuvuuksia. Tarinasta kasvoi meidän yhteinen.

Kakun koristaa treenikausi.
Viimeiset kaksi kuukautta olen saanut työskennellä taitavien ja upeiden ihmisten kanssa. He ottivat tarinan omakseen. On ollut huikeaa seurata ideoiden kehitystä ja kasvu. Työryhmän jokainen jäsen on antanut teokselle unohtumattoman panoksen. Olen syvästi kiitollinen heille. Ilman heitä teosta ei olisi.

Nyt se on opinnäytetyöni.
Ensimmäinen käsikirjoitukseni, ensimmäinen vedenalaista nuketusta hyödyntävä esitykseni, ensimmäinen näin isolle työryhmälle tekemä ohjaukseni. Toivottavasti nautitte siitä yhtä paljon kuin itsekkin.

Aati Saarva 21.4.2016

Työryhmä

Käsikirjoitus ja ohjaus	Aati Saarva
Apulisohjaaja	Montse Valenti
Nukerakennus	Saima Lahtinen
Puvustus	Tytti Nieminen
Lavastus	Rebekka Muntola
Valosuunnittelu ja -ajo	Zai Sainio
Äänisuunnittelu	Terhi Mastovaara
Nuketajat	Jutta Lahtinen
	Milja Nordström
	Elena Rekola
	Joele Solinas
	Antti Tuominen
Muusikot	Heli Ainsalo
	Terhi Mastovaara
Tarpeisto	Mervi Kuittinen
	Jutta Lahtinen
	Bea Wilén
Juliste	Jessica Kangasniemi

Kiitos

Rakkaat ja tärkeät elämäkumppanit, perheet ja luokkatoverit,
Tero Aalto, Ari Ahlholm, Mikko Bredenberg, Pentti Halonen, Kaisa Huova,
Julia Innilä, Salla Kallio, Maria-Elena Koivula, Heikki Kustila, Turun
Kuormalava Oy, Tuomas Lehtonen, Jani Pihlajamaa, Esa Pukero, Hannes
Renvall, Savukeidas, Marja Susi, Turun Taideakatemia, Riitta Tapio, Sonja
Vainionpää ja kaikki muut meitä tukeneet ja kannustaneet ihmiset!

TURKU AMK

Fanatik Figuras -festivaali yhdistää kaikki turkulaiset nukketeatteritekijät. Elena Rekola ja Joelle Solinas nukkettavat Aati Saarvan ohjaamassa Sedna-esityksessä.

Inuiittimyytit inspiroivat vedenalaisen nukketeatteriin

Nukketeatterifestivaali Fanatik Figuras täyttää tällä viikolla niin teatterisalit kuin sillanalustat. Aati Saarvan esityksessä sukellaan inuiittien merenjumalan valtakuntaan.

Ellinoora Sandell
Turun Sanomat

Rummut kumahtelevat ja marakassit helisevät. Karuksi Grönlannin kyläksi muunnellulla lavalla tyrskyä, kun kolmessa akvaariossa vesi aaltoilee ja nukket hyppivät pinnan alle ja päällä.

Aati Saarvan opinnäytetyöesitys *Sedna* on sukellus vedenalaiseen nukketeatterin ja inuiittimyytien tarinaan. Se on osa tällä viikolla järjestettävää Turun AMKn Taideakatemia nukketeatteriohjelmien opinnäytetyöfestivaali Fanatik Figurasia.

Aloitteessaan nukketeatteriohjelmien opinnäytetyöesityksensä vuonna 2012 Saarva oli kovin kiinnostunut vedenalaisesta nukketeatterista. Hän yritti etsiä tietoa tyylilajista, mutta harvinaista tapausia tuli vastaan vain Ranskasta. Vietnamsissa esitetty vesinukketeatteri tapahtui pinnan päällä. Se oli Sa-

arvan mielestä tylsää, joten hän päätti tehdä itse vedenalaisen esityksen.

Jo Taideakatemia nukketeatterin pääsykokeissa Saarva taiteli Väinämöisen, joka syntyi veden alla.

Vesi elementtinä oli koko opinnäytetyön lähtökohta. 24-vuotias Saarva kahlasi läpi erilaisia merellisiä kansantarjoja ja löysi kiehtovan Sednan, inuiittien merenjumalan.

– Inuiittimyytit ovat monikerroksisia ja symbolisia. Niissä on kiehtovia muodonmuutoksia ja aina vähintään yksi hahmo kuolee. Ne ovat ainutlaatuisia verrattuna muihin tarinankerroman perinteisiin.

Aati Saarvan *Sedna* on tarina grönlantilaisen isän ja tytön suhteesta. Mies menettää vaimonsa merellä ja syyttää hukkimies-ta merenjumalaa. Oma tytär jää vuosiksi haavoittuneeksi.

Vaikka tarina on traaginen, esityksessä on paljon huumoria ja Saarva on laittanut nukketekemään älytöntäkin asioita.

Aati Saarvan mielestä Fanatik Figuras on laaja kattaus nukketeatterin ja sen visuaalisen maailman tulevaisuuden tekijöistä.

Laavalla esiinty viisi nukkettajaa ja kaksi musiikkos. Saarva kuvitteli veden tuovan haasteita ja teknisiä ongelmia, mutta vedenalaiset kohtaukset olivat yllättävän helppoja.

– Vedessä mukassa on vastus, mutta siinä nukkettaminen on simppeämpää veden pinnan alla. Nukkeon on löydettävä realistisia elementtejä, jotta katsoja uskoo tarinan, komppaa Saarnatyötä nukkettava Elena Rekola.

Ihminen liikkuu vedessä tahmean hitaasti, mutta esimerkiksi vesilännuken on uitava esityksessä nopeasti ja rytmikkäisti.

Nukkettajat pohtivat veden olevan yllätyselementti, koska sitä ei ole totuttu näkemään nukketeatterissa. Isää nuketta-

va **Joelle Solinas** kehuu esitystä rohkeaksi ja kumminhinnelliseksi.

Aati Saarvan opinnäytteen lisäksi *Sedna*-esityksen nukkettajien puvat ovat Turun AMKn vaatetusmuotoilun opiskelija Tytti Niemisen opinnäyte.

Valmistumisensa jälkeen Saarva lähtee kesäksi auttamaan nukketeatterin, joka kiertää purjeverneellä järvellä Suomessa. Haaveissa olisi myös mennä ulkomaille tekemään projekteja. Jatkossa Saarva haluaa tehdä lisää vedenalaisia esityksiä – rikkoo konventioita.

Sednan työryhmä on tyttävien turkulaisien nukketeatterin tilaan.

– Suomen parasta, nukkettaja Antti Tuominen kommentoi.

FAKTA
Fanatik Figuras
25.–30.4.

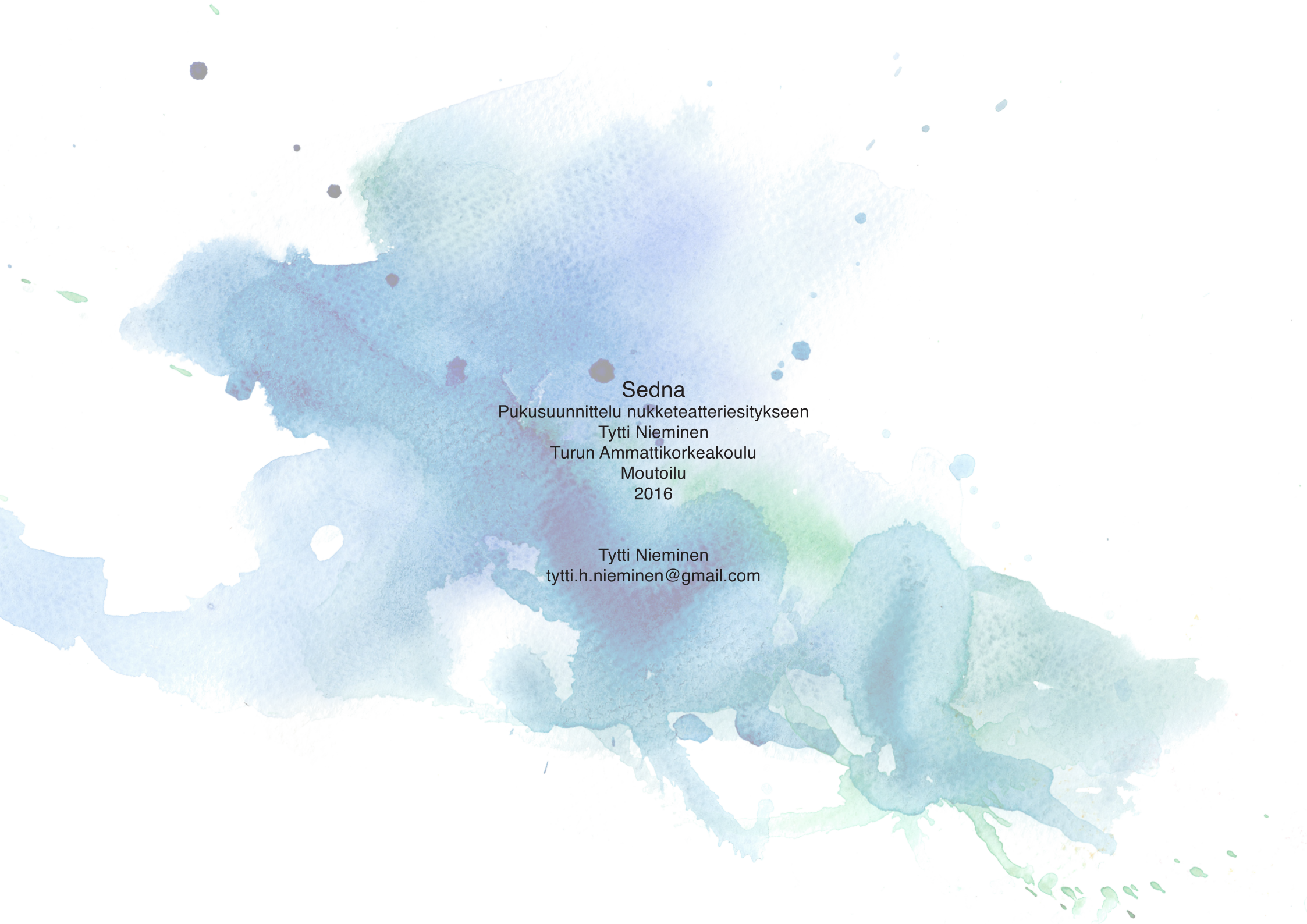
- Turun AMKn Taideakatemia nukketeatteriohjelmien 8. opinnäytetyöfestivaali.
- Festivaali järjestettiin ensimmäisen kerran vuonna 2003.
- Ohjelmisto kattaa yhdeksän opinnäytetyöesitystä, katuteatteria, työpajajätköksiä sekä nukkenäyttelyä ja animaation Käytteen alustaa.
- Esitykset ovat Taideakatemia nukketeatterisaleissa ja Barker-teatterilla. Tuomaansillan alla on katuteatteriesitys.
- Sednan työryhmä suosittelee erityisesti Anna Uschanovin esitystä C (visuaalista teatteria, hiiltä ja paperia) sekä Anna Karmalan *Nevrospastos - String Pulledia* (uutta marionettiteknikkaa).
- Koko ohjelma löytyy Turun AMKn sivuilta.

– Turussa perinteisiin rakenteisiin suhtaudutaan anarkistisesti. Täällä halutaan kehittää ja luoda uusia malleja suurella voimalla, jatkaa Saarva.

→ Sednan viisi esitystä Taideakatemia nukketeatterisaleissa (Linnankatu 54–56) 26.–30. huhtikuuta.

Liite 4. Kiitos ja kumarrus

Sedna

Pukusuunnittelu nukketeatteriesitykseen

Tytti Nieminen

Turun Ammattikorkeakoulu

Moutoilu

2016

Tytti Nieminen

tytti.h.nieminen@gmail.com